

***LEADER TEGEVUSGRUPI
MTÜ LÕUNA-JÄRVAMAA KOOSTÖÖKOGU***

TEGEVUSPIIRKONNA

KOGUKONNA JUHITUD KOHALIKU ARENGU STRATEEGIA

2015-2020

TÜRI 2015

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu kirjeldus.....	4
2. Kohaliku arengu strateegiaga hõlmatud tegevuspiirkond.....	5
2.1. Lõuna-Järvamaa koostöökogu tegevuspiirkonna eripära kirjeldus.....	5
2.2. Tegevuspiirkonna rahvastikuanalüüs ning -prognoos aastani 2020.....	7
2.3. Tegevuspiirkonna majanduskeskkonna analüüs.....	8
3. Eelmise perioodi strateegiliste eesmärkide täitmine ja saavutatud tulemused.....	10
4. Tegevuspiirkonna olukorra analüüs.....	16
4.1. Tegevuspiirkonna arenguvajaduste ja -potentsiaali analüüs.....	16
4.2. Tugevuste, nõrkuste, võimaluste ning ohtude analüüs (SWOT).....	18
5. Strateegia 2015 - 2020.....	21
5.1. Visioon ja eesmärgid.....	21
5.3. Strateegia integreeritud ja uuendusliku olemuse kirjeldus.....	22
6. Kogukonna kaasamise protsess.....	23
7. Strateegia elluviimise tegevuskava.....	24
7.1. Meetmete valiku üldine põhjendus.....	24
7.2. Strateegia meetmed.....	25
8. Strateegia rakendamise juhtimine ja seire.....	33
8.1. Tegevusgrupi suutlikkuse kirjeldus.....	33
8.2. Taotlus- ja hindamisprotsessi kirjeldus.....	34
8.3. Strateegia seire ja uuendamine.....	36
9. Strateegia rahastamiskava.....	36
9.2. Rahastamiskava koostamise selgitused.....	38
10. Strateegia sidusus asjaomaste arengudokumentidega.....	39
Kasutatud kirjandus:.....	43
Lisad:.....	43

Sissejuhatus

Käesolev strateegia aastateks 2015–2020 on MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu ning selle tegevuspiirkonna - Imavere, Türi ja Väätsa valla kogukonna juhitud kohaliku arengut suunav alusdokument. Strateegia eesmärk on kujundada ühtne arusaam piirkonna tulevikuvisionist, prioriteetsetest valdkondadest, strateegilistest eesmärkidest ning nende saavutamiseks rakendatavatest meetmetest.

Strateegia annab ülevaate tegevuspiirkonna rahvastikust ning elu- ja majanduskeskkonnast, arenguvajadustest ja -potentsiaalidest, samuti eelmise perioodi strateegia rakendamistulemuste kaudu MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu kui tegevusgrupi suutlikkusest.

Strateegia koostamisel on lähtutud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 1303/2013 ning LEADER lähenemise põhielementidest. Strateegia aitab kaasa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide elluviimisele ning on kooskõlas EAFRD reeglitega, on integreeritud, mitmesektoriline ja piirkonnapõhine, võtab arvesse kohalike vajadusi ja kohaliku potentsiaali. Läbivateks märksõnadeks on uuenduslikkus, partnerlus, koostöö ning võrgustikutöö.

Strateegia aluseks on piirkonna eri osapoolte ja sihtgruppide kaasamisel toimunud laiapõhjalised arutelud, teostatud uuringud ning analüüsitud küsitlustulemused.

Lõuna-Järvamaa koostöökogu juhatus tänab kõiki aktiivseid inimesi, kes osalesid strateegia väljatöötamisel ning andsid omapoolse panuse kohaliku piirkonna arengu kavandamisse.

1. MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu kirjeldus

Mittetulundusühing **LÕUNA-JÄRVAMAA KOOSTÖÖKOGU** (lühendina: LJKK või Ühing) kui avalikes huvides tegutsev juriidiliste isikute vabatahtlik ühendus on asutatud 17. veebruaril 2006. aastal. Ühingu põhieesmärgiks on kohaliku initsiatiivi ning kohaliku elu arendamine, tegevuspiirkonna strateegia koostamine, elluviimine ja arendamine tuginedes kolme sektori partnerlusele.

LJKK on kasvav ja arenev organisatsioon, mis on avatud uute liikmete vastuvõtuks. Liikmeks astumine ja liikmeskonnast väljaastumine toimub juhatuse otsusega. Eelmise perioodi strateegia koostamise ajal oli Lõuna-Järvamaa Koostöökogul 31 liiget, sealhulgas kohalikke omavalitsusi 3, ettevõtteid ja ettevõtjaid 11 ning mittetulundusühinguid 17. Seisuga 31.12.2014 on ühingul juba 67 liiget.

Tabel 1. MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu liikmete arv aastatel 2009-2014

Seisuga 31. detsember	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Avalik sektor (liikmete arv)	3	3	3	3	3	3
Erasektor (liikmete arv)	8	12	25	26	28	27
Kolmas sektor (liikmete arv)	26	36	40	40	37	37
Liikmete arv kokku	37	51	68	69	68	67

01.01.2015 seisuga on avaliku sektori osakaal kõigist liikmetest 4,48%, erasektori osakaal 40,3% ja kolmanda sektori osakaal 55,22%. Positiivne on asjaolu, et aastatega on ühing suutnud liikmeskonda kaasata kõige enam just ettevõtjaid.

EMTAK-i viienda taseme koodi järgi on Lõuna-Järvamaa Koostöökogu liikmed jaotatud 39 huvirühma. Kõige rohkem on esindatud piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused (8 liiget - 11,94%), järgnevad vaba aja veetmise, meelelahutuse ja kultuurilise tegevusega või huvialadega seotud ühendused (5 liiget - 7,46%). Muud mujal liigitamata lõbustus- ja vaba aja tegevuste ühenduste (4 liiget) ning sega põllumajandusega tegelevate ühenduste (4 liiget) osakaal kõigist liikmetest on 5,97%. Ülejäänud liikmete huvirühmade osakaal on alla 5%.

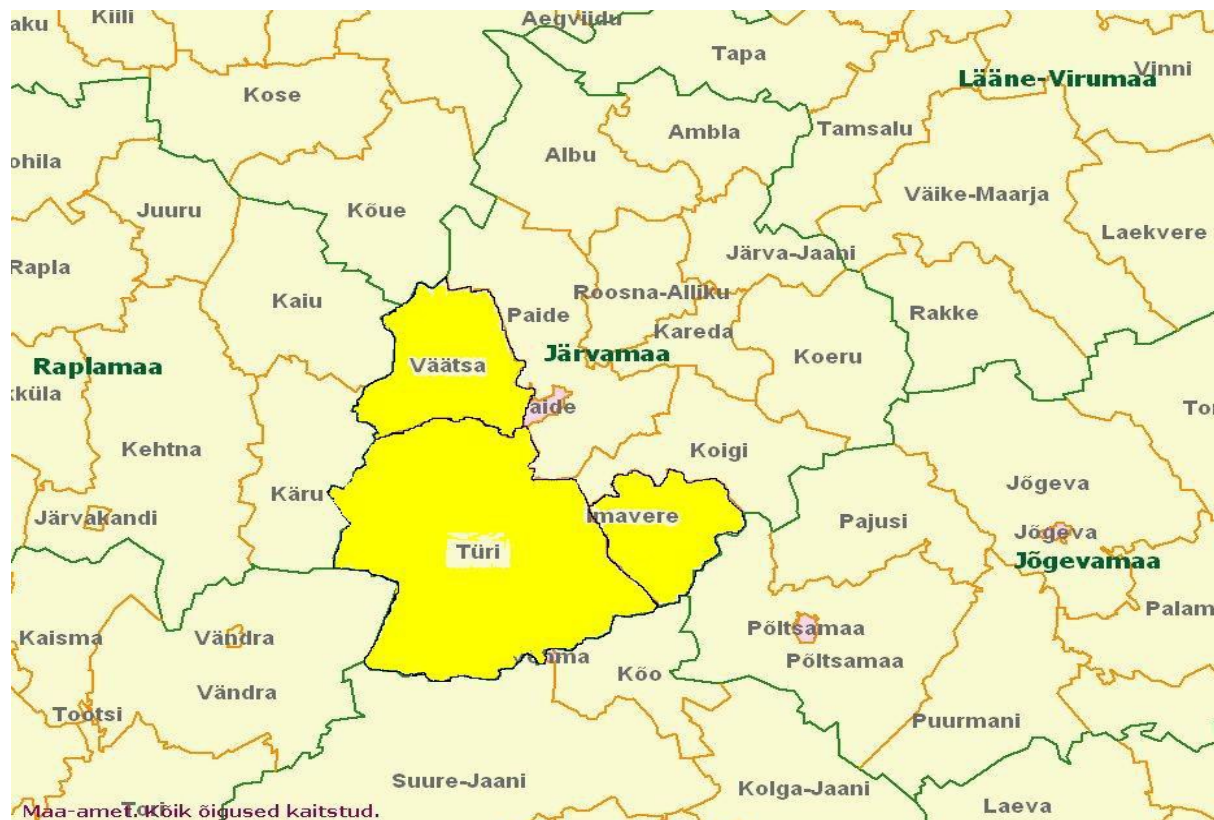
Ühingu kõrgeimaks organiks on üldkoosolek. Ühingu juhtimiseks on valitud 11-liikmeline juhatuse, igapäevast tegevust juhib tegevjuht. 2009-2014 töötasid tegevjuhi ja konsultant-raamatupidaja ametikohtadel ühed ja samad töötajad, tagatud oli oluline arengutegur - ühingu tegevuse stabiilsus.

LJKK-l on toimiv kodulehekülg aadressil www.koostookogu.ee. Kodulehel on võimalik tutvuda ühingu põhikirjaga, juhatuse liikmetega, ühingu liikmetega, elluviidud projektidega, hindamisprotseduuridega, uudistega jne.

2. Kohaliku arengu strateegiaga hõlmatud tegevuspiirkond

2.1. Lõuna-Järvamaa koostöökogu tegevuspiirkonna eripära kirjeldus

LJKK tegevuspiirkond asub Kesk-Eestis ja hõlmab Türi, Imavere ja Väätsa valla territooriumi, st Järva maakonna lõunapoolse kolmandiku ehk **Järvamaa päikeselisema poole**.

Tegevusgrupi piirkonna pindala moodustub **kogu Järva maakonnast 37,96%**. Kokku on tegevuspiirkonna pindala 933,74 km², sellest suurema osa moodustab Türi vald (ca 600 km²), Imavere ja Väätsa vald on ligi neli korda väiksemad (vastavalt ca 140 km² ja 200 km²). Türi valla koosseisus on 1 linn, 35 küla ja 2 alevikku. Imavere vallas on 12 küla ning Väätsa vallas on 1 alevik ja 10 küla. LJKK tegevuspiirkond on suhteliselt **hõredalt asustatud** (erandiks on Türi valla koosseisu kuuluv Türi linn), mille tulemusena on tegevuspiirkonnas ka keerulisem tagada elanikele vajalike teenuste kättesaadavus.

Ajalooliselt on Paide ja Türi linna ümbritsev piirkond toiminud ühe alana ja samas ka Tallinna allpiirkonnana tema tõmbeväljas. Nagu nähtub ka kaasaegsetest andmetest, siis on Järvamaa ja tema kaks peamist keskust Paide ja Türi jätkuvalt Tallinna mõjualas.

Tegevuspiirkonna elanikkond on linnaliste piirkondadega väga tihedalt seotud erinevate teenuste (eriarstiabi, haridus, kaubandus jne) tarbimise tõttu.

Tegevuspiirkonda läbivad mitmed suured maanteed - Pärnu-Rakvere-Sõmeru, Tallinn-Rapla-Türi-Viljandi, Tallinn-Imavere-Viljandi-Karksi-Nuia, Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa,

lisaks veel Tallinn-Lelle-Viljandi **raudtee** ning Türi valda läbib ka **Greenway turismitee**, so rahvusvahelise tähistusega *Euro-Velo* jalgrattatee nr 2 (Pärnu–Tallinna sadam).

Tegemist on traditsioonilise põllumajandusliku piirkonnaga, kus on Eesti viljakaimad põllumaad, hästi arenenud suurtootmine ja piimatööstus, tegutsevad Euroopa ühed suurimad piimafarmid ning nende kõrval ka väiketalud. Piirkonna väärtuseks on **rikkalik, kaunis ja puutumatu loodus** (üle 50% tegevuspiirkonnast on kaetud metsaga), vaheldusrikkust lisavad sood, rabad, voored ja kaitsealad, pakkudes oma rikkaliku ja mitmekülgse loodusega matkajatele ja teistele külastajatele võimalusi aktiivseks puhkuseks ning kohalikele elanikele rahulikku, turvalist ja looduslikku elukeskkonda.

Piirkonda iseloomustab **mitmekülgne ja põnev ajalugu ning pärimuskultuur**, palju on materjali, millest teha lugu ja seda müüa (nt Põrguvärvad Kabalas, kummitus Oisu Rahvamajas, piimanduse ühistulise tegevuse algus Imaveres, masinaühistute algus Oisus, Väätša valda läbiv Nelja Kuninga tee, Liivimaa-Eestimaa piir jne). Tegevuspiirkonnale lisavad rikkust **muuseumid**: Eesti Ringhäälingumuuseum Türil, Eesti Piimandusmuuseum Imaveres ja Eesti Jalgrattamuuseum Väätšal. Piirkonna tuntust suurendavad omanäolised **festivalid ja muud suurüritused** - Türi Lillelaat, Avatud talude päev, Imaveres Piimapäev, Kevadpealinna raames toimuvad sündmused Türil, Türi Kevadfestival, Öunafestival jne.

LJKK piirkond on hästi kaetud vajalike ja kvaliteetsete avalike teenustega. Tegevuspiirkonnas tegutseb kokku 12 haridusasutust: kolm lasteaeda, kaks kool-lasteaeda, kuus põhikooli (sh kool puuetega lastele), üks gümnaasium ja 1 muusikakool. Lisaks asub Türi valla territooriumil ka Järvamaa Kutsehariduskeskuse Säreveere õppekoht. Tegevusgrupi tegevuspiirkonnas tegutseb 6 noortekeskust või noortetuba, mis pakuvad noortele erinevaid huvitegevuse ja vaba aja veetmise võimalusi.

Piirkonnas tegutseb 6 kultuuri- ja rahvamaja. Sporditöö koordineerimine on korraldatud koostöös mittetulundussektoriga - Türi vallas korraldab teenusepakkumist MTÜ Türi Spordiklubide Liit, mis ühendab 21 piirkonna spordiorganisatsiooni, Imavere vallas tegutseb Spordiklubi Imavere ning Väätša vallas pakub sportimiseks võimalusi Väätša Tervisekompleksi. Tegevuspiirkonnas on kolm raamatukogu, mis paiknevad valla keskustes, lisaks veel nende struktuuriüksused paljudes külakeskustes. Väikestes küldes on raamatukogud sageli kogukonna elanike kokkusaamise ja suhtlemise kohaks.

LJKK piirkonnas on suhteliselt aktiivsed ja kohalikus elus kaasalöövad inimesed. Kõigis omavalitsustes tegutsevad külaseltsid ning muud hobi- ja klubilist tegevust korraldavad mittetulundusühingud või seltsingud. Registreeritud mittetulundusühinguid oli piirkonnas ligi 300. Kõigis valdades leidub tegusaid sädeinimesi, kes on valmis panustama kodukoha või -küla arengusse ja tegemistesse. Mitmel pool on aktiivsed ka noored – tegutsevad õpilasesindused ning Väätšal on loodud ka noortevolikogu.

Tegevusgrupi piirkonna omavalitsustes on hästi kättesaadav esmatasandi arstiabi, Türil ka eriarstiabi ning kiirabiteenus kogu piirkonnale. Piirkonnas töötab 4 apteeki, neist 3 Türi linnas ja 1 Väätša vallas. Türi vallas ja Imavere vallas tegutsevad päevakeskused nii eakatele kui puuetega inimestele pakkudes erinevaid teenuseid ning võimalust ühiskonnaelus osaleda.

2.2. Tegevuspiirkonna rahvastikuanalüüs ning -prognoos aastani 2020

LJKK tegevuspiirkonna **elanike arv** rahvastikuregistri andmeil seisuga 01.01.2015 on **11 897**, so 37,54% kogu Järvamaa elanike arvust. **Piirkonnas elab naised rohkem kui mehi.** Seisuga 01.01.2015 on naiste osatähtsus 51,6% (Türi vallas 52%, Imavere vallas 51,29%, Väätsa vallas 48,92%) ning meeste osatähtsus 48,4% (Türi vallas 48%, Imavere vallas 48,71%, Väätsa vallas 51,08%).

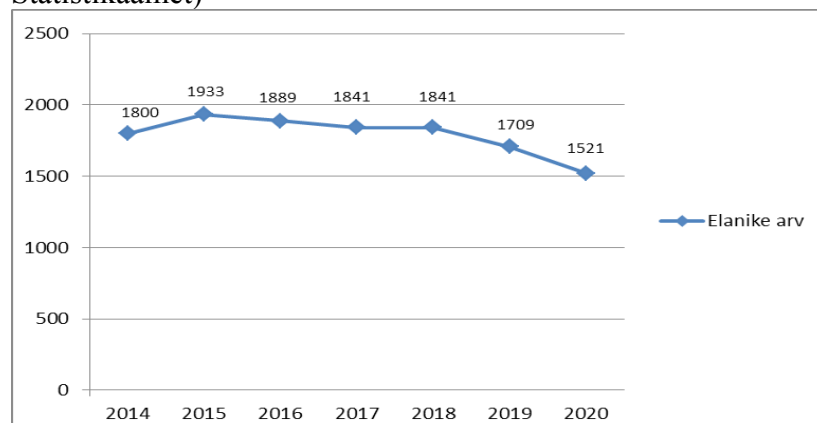
LJKK **tegevuspiirkond on hõredalt asustatud.** Seisuga 01.01.2015 on asustustihedus Türi vallas 16,07 inimest km² kohta, Imavere vallas 6,65 inimest km² kohta ja Väätsa vallas 6,88 inimest km² kohta. Keskmise asustustiheduse tegevuspiirkonnas on 12,74 in, Järvamaal 12,88 inimest km² kohta. Tegevuspiirkonna tihedaim asustus on Türi vallas, kuna omavalitsuse koosseisu kuulub ka vallasisene Türi linn. LJKK tegevuspiirkonna üheks plussiks on võimalus elada nii tiheasustuses (Türi linnas) kui ka teenustest mõistlikul kaugusel asuvates hõredalt asustatud küldes.

Aastatel 2009-2014 on tegevuspiirkonna **elanike arv vähenenud 9,12%**, samal perioodil on Statistikaameti andmetel vähenenud kogu Eesti elanike arv 1,49%. Negatiivsed on nii loomulik iive kui ka rändesaldo. 2009-2014 on kõige rohkem lahkunud elanikke Türi vallast (983 inimest), Imavere vallast on lahkunud nimetatud ajavahemikus 131 inimest ning Väätsa vallast 31 inimest. **Kokku on tegevuspiirkonnast aastatel 2009-2014 lahkunud 1145 elanikke, trend jätkub.**

Statistikaameti prognooside kohaselt on eeloleva kümne aasta jooksul toimumas Järvamaal tõsised muudatused rahvaarvus ja eärühmade proportsioonides. 2014. aasta arvestuslik elanike koguarv 30 522 langeb aastaks 2020 28 388ni, so 7%, kusjuures 5-19 aastaste arvu langust prognoositakse u 6,9%, aga 25-39 aastaste arv langust u 3,5%. Samas on just see eärühm end erinevates piirkondades (peamiselt küll linnalistes) piirkonnale uue elu „sissepuhumisel“ näidanud. (Allikas: strateegia lisa 9: Lõuna-Järvamaa arengutegurid)

25-29 aastased näitavad eraldivõetuna vahemikus 2014-2020 alguses tublit kasvutrendi, mis vaikselt langusse keerab. (vt diagramm 1).

Diagramm 1. 25-29 aastaste elanike arvu muutus Järvamaal perioodil 2014–2020 (allikas: Statistikaamet)

Üldistatult saab öelda, et **laste ja tööealiste arv ja osakaal rahvastikus väheneb ning eakate arv kasvab.** Samas viitab 25-29-aastaste trendikaar võimalusele, et eduka elukeskkonnapoliitika kujundamise korral on tegelikult võimalik rahvastikuväljavaadet parandada.

2.3. Tegevuspiirkonna majanduskeskkonna analüüs

Järvamaa arengustrateegia 2012-2020 märgib, et maapiirkondades on majandusstruktuur ja tööhõive ühekülgised ning piirduvad paljuski primaarsektoriga. Nii on see ka Lõuna-Järvamaal. Järvamaa, eriti LJKK tegevuspiirkond on piirkond, kus põllumajandus on traditsiooniliselt mänginud olulist rolli. Põllumajandustootmises toimunud muudatused (spetsialiseerumine, efektiivsuse ja konkurentsivõime kasv, uute tehnoloogiate rakendamine) on järjest vähendanud selle valdkonnaga hõivatute arvu. Põllumajanduse rolli ja selle poolt pakutava tööhõive vähenemine on oluliselt muutnud piirkonna majandust muutes vajalikuks kohaneda uutes tingimustes, kus teenindussektor on üks põhilisi tööandjaid ja ettevõtete hulgas on ülekaalus teenindussektori ettevõtted. Nii põllumajanduses kui ka tööstuses on tehnoloogia investeeringud töökohtade arvu paratamatult vähendanud. Kohalike ettevõtete areng on üks peamisi tegureid, mis määrab piirkonna majandusliku arengu ja sellega tihedas seoses mõjutab kohalikke sotsiaalseid ja demograafilisi arenguid. Põllumajanduses hõivatute arv on suuresti vähenenud – maainimesed on olnud sunnitud hakkama saamiseks endale uusi väljundeid leidma. Tööpuudus on kasvanud. See kõik ei lisa maaelule mainekust. (Eesti Maaülikooli uuring 2012 „Järvamaa maaettevõtluse uuring“)

Tegevusgrupi tegevuspiirkonnas tegutseb seisuga 01.01.2014 762 äriühingut - Türi vallas 604, Imavere vallas 78 ja Väätsa vallas 80. Ettevõtete arv on 2009-2014 järjepidevalt suurenenud. Kõige rohkem uusi ettevõtteid on nimetatud perioodil tekkinud Türi vallas, kokku 199 uut ettevõtet, Imavere vallas on juurde tulnud 19 ja Väätsa vallas 16 uut ettevõtet. **Kokku on tegevuspiirkonnas perioodil 2009-2014 juurde tulnud 234 uut ettevõtet.**

2014.a. moodustasid tegevuspiirkonnas osahingud 55,64% ettevõtetest, FIE-d 41,60% ja aktsiaseltsid 2,49%. Imavere ja Väätsa valdades registreeritud ettevõtetest on suurim osakaal FIE-del, Imavere vallas 60,26% ja Väätsa vallas 51,25%. Türi vallas on enim osahinguid 59,77%. Aktsiaseltside osatähtsus on piirkonnas väike.

2009-2014 tegeleb kogu tegevuspiirkonna ettevõtetest põllumajanduse ja metsandusega 29,40%, hulgi- ja jaekaubandusega 14,17%, ehitusvaldkonnaga tegeleb 9,71% äriühingutest. Esindatud on pea kõikide tegevusvaldkondade ettevõtted. 2009-2014 on suurenenud 38 ettevõtte võrra EMTAKi klassifikaatori järgi muud teenindavad tegevused, juurde on tulnud 36 ehitusettevõtet ning 28 uut hulgi- ja jaekaubandusettevõtet. Edasi lisanduvad pingeritta haldus- ja abitegevused, kunst-meelelahutus-vaba aeg, töötlev tööstus jne.

Turismivaldkonnas tegutseb LJKK tegevuspiirkonnas Järva maakonna turismistatistika andmetel 15 majutusettevõtet 217 ööbimiskohaga. 2009-2014 on juurde tulnud 5 majutusettevõtet ja ööbimiste arv on suurenenud võrreldaval perioodil 89,91% ehk 7100 ööbimise võrra. Majutuskohtade arv Järvamaal on 2009-2014 kasvanud 13-lt 31-ni ja voodikohtade arv on tõusnud 280-lt 636-ni. Samas tubade ja voodikohtade täituvuse protsent on aastatega vähenenud. Tubade täituvus on aastatega 2009-2014 kahanenud 24,17%-lt 16,08-ni. Voodikohtade täituvus on 2009-2014 kahanenud 15,42%-lt 11,67%-ni. Järvamaa ööpäeva keskmine maksumus majutusasutustes on 2009-2014 vähenenud 23,39% (ööpäeva keskmine maksumus 2009 oli 27,50 eurot, 2014 oli 20,92 eurot).

Tööjõud

Järvamaa töötuse määr on olnud aastatel 2012-2013 alla Eesti keskmise, näiteks 2012. aastal 7,8% (Eesti keskmine 10%) ja 2013. aastal 7,5% (Eesti keskmine 8,6%). 2014. aastal on Järvamaa töötuse määr 7,4%, mis ühtib ka Eesti keskmise töötuse määraga.

Demograafilise tööturusurveindeksi väärtused on aastatel 2009-2014 kõikides tegevuspiirkonna omavalitsustes langenud s.t. et eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5–14-aastased) arv kahaneb ja tööturult vanuse tõttu väljalangevate inimeste (55–64-aastased) arv suureneb. Kui indeks on ühest suurem, siseneb järgmisel kümnendil tööturule rohkem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb. Imavere valla näitajad on aastate lõikes küll positiivsed, kuid need on samuti languses. Türi valla demograafilise tööturusurveindeks on kõigil analüüsitud aastatel kõige madalam, mis näitab, et kogu tegevusgrupi piirkonnas on Türi vallas tööturult lahkuvate arvu ja tööturule saabuvate noorte arvu vahe kõige suurem. 2009-2014 on demograafilise tööturusurveindeks langenud kõige kiiremini Imavere vallas.

Kui võrrelda Statistikaameti andmete põhjal tegevusgrupi piirkonna valdades keskmist brutotulu suurust, siis jääb aastatel 2009-2013 brutotulu kõikides valdades alla Eesti keskmise. **Brutotulu saajate arv on aastatega 2009-2013 kahanenud 3,48%.**

Tegevuspiirkonna brutotulu saajad ja keskmine brutotasu (Allikas: Statistikaamet)

Aasta	Brutotulu saajad Türi vallas	Keskmine brutotulu Türi vallas (eurot)	Brutotulu saajad Imavere vallas	Keskmine brutotulu Imavere vallas (eurot)	Brutotulu saajad Väätša vallas	Keskmine brutotulu Väätša vallas (eurot)
2009	3872	697	374	719	585	691
2010	3686	685	366	753	552	677
2011	3745	711	360	764	562	714
2012	3756	755	369	799	564	777
2013	3727	810	377	874	559	863

Kogu Eesti keskmine brutotulu oli 2009.a. 771 eurot, 2010.a. 767 eurot, 2011.a. 798 eurot, 2012.a. 844 eurot ja 2013.a. 900 eurot.

Probleemiks piirkonnas on kvalifitseeritud tööjõu puudumine mitmetes valdkondades. Puuduvad oskustöölised, problemaatiline on seadme- või masinaoperaatorite, mootorsõiduki juhtide, lihttöölise ning keskastme spetsialistide või abispetsialistide leidmine. Lõuna-Järvamaal ettevõtjate seas läbiviidud uuringust selgus, et kõige enam on vaja lihttöölisi, seadme- või masinaoperaatoreid, mootorsõiduki juhte ja oskustöölisi. Lähema 2-5 aasta jooksul vajatakse kõige rohkem oskustöölisele ja lihttöölisele. Küsitletud töid välja, et nad soovivad pikemas perspektiivis palgata peamiselt tehnika, tootmise, ehitamise, teeninduse või põllumajanduse taustaga (õppevaldkonna/eriala) inimesi. Suurem osa vastajatest oleks valmis palkama eakaid töötajaid. Ettevõtted kasutavad juba paindlikke töövorme, enamus vastanud ettevõtetest on valmis järgneva 2-5 aasta jooksul pakkuma noortele praktika võimalusi. Seega ei ole piisavalt tööd naistel, noortel ja ilma erialase ettevalmistuseta inimestel. Nende probleemide lahendamist ja vabanenud inimeste ümberkvalifitseerumist ning rakendumist teistes tegevusharudes peab toetama senisest tõhusam täiend- ja ümberõppesüsteem.

3. Eelmise perioodi strateegiliste eesmärkide täitmine ja saavutatud tulemused

Väätsa-Türi-Imavere piirkonna arengustrateegia aastateks 2009-2013 arenguvision oli püstitatud järgmiselt:

Lõuna-Järvamaa on elujõuline ja konkurentsivõimeline maapiirkond, kus kohalike inimeste omaalgatuste ning erinevate sektorite koostöö abil on loodud tänapäevane ja meeldiv elukeskkond. Piirkonna ettevõtlus on mitmekesine, kohalikud tooted on väärtustatud ning laiemalt tuntud ka väljaspool Lõuna-Järvamaad.

Prioriteedi number 1 „Kohaliku elu arendamine“ eesmärgiks oli võimaldada tegevusi noortele, peredele, eakatele; olulisel kohal oli kohaliku elukeskkonna parandamine ning huvitegevuse võimaluste mitmekesistamine.

Prioriteet number 2 oli „Kohaliku ettevõtluse, toodete ja turismi väärtustamine“ eesmärgiga ettevõtete omavahelise koostöö arendamine, toodete ja turismi väärtustamine, kohaliku ettevõtluse, omavalitsuste ning mittetulundusühingute koostööprojektide toetamine, turismiteenuste arendamine ning piirkonna vaatamisväärsuste korrastamine.

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks olid kavandatud MEEDE 1 „Piirkonna identiteet ja jätkusuutlikkus“ ning MEEDE 2 „Elukeskkond ja kogukonnateenused“. Mõlemad meetmed toetasid LJKK piirkonna arengustrateegia prioriteeti number üks. LJKK piirkonna arengustrateegia prioriteeti number kaks toetasid MEEDE 3 „Ettevõtluse mitmekesistamine“ ja MEEDE 4 „Turismi arendamine“. MEETME NR 5 „Organisatsiooni ja strateegia arendamine“ tegevused olid suunatud Lõuna-Järvamaa Koostöökogu tegevuspiirkonna elujõulisust toetavate tegevuste algatamisele ja jätkutegevustele. Üldine eesmärk on organisatsiooni ja tegevuspiirkonna areng.

Prioriteedi number 1 eesmärgi saavutamiseks ehk kohaliku elu arendamiseks on toetatud koolitusi, aktiivselt tegutsevaid huvitegevusi, juurde loodud uusi huviringe, rahvakultuuri säilitamisega seotud ürituste-tegevuste ja pärimuste jäädvustamist, piirkonnaspetsiifiliste ürituste korraldamist ning infomaterjalide väljastamist.

Prioriteedi number 2 eesmärgi saavutamiseks ehk kohaliku ettevõtluse, toodete ja turismi väärtustamiseks on toetatud uute teenuste ja toodete arendamist, töökohtade loomist, uute turismi- ja puhkekohtade loomist, ühisturundust ning ettevõtjate koostöö hoogustamist.

Kokkuvõtte projektide rahastamisest

MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu perioodi 2008-2014 eelarve oli 2 448 414 EURi, sellest projektitoetusteks 1 959 271 EURi ja tegevusgrupi tegevustoetuseks 489 143 EURi.

2009-2014 esitati LJKK-le 353 projektitaotlust. Rahastati 235 projekti, millest 11 projekti katkestati ja ellu viidi 224 projekti, seega viidi ellu 95,2% rahastatud projektidest. Rahastamata jäi 118 projektitaotlust, kuna taotlused ei mahtunud saadud keskmise hindepunkide arvuga meetme eelarvesse.

Perioodil 2009-2014 esitati Lõuna-Järvamaa Koostöökogule projektitaotlusi toetuste kogusummas 3 911 117,44 eurot.

Esitatud projektitaotluste toetussummad 2009-2014

	Elluviidud projektide toetus	Katkestatud projektidele määratud toetus	Rahastamata jäädud projektitaotluste toetus	Projektitaotluste toetused kokku
Meede 1	372 877,67	10 239,62	64 780,95	447 898,24
Meede 2	698 290,64	63 911,65	908 080,77	1 670 283,06
Meede 3	493 232,95	25 894,93	580 824,22	1 099 952,10
Meede 4	376 920,94	76 196,23	198 432,77	651 549,94
Meede 5	17 948,60	0,00	23 485,50	41 434,10
	1 959 270,80	176 242,43	1 775 604,21	3 911 117,44

Kogu esitatud projektitaotlustest viidi ellu 50,1%, katkestati 4,5% ning rahastamata jäi 45,4%. Kõige suurem vajadus oli eelmisel perioodil Meede 3 „Ettevõtluse mitmekesistamine“ ja Meede 2 „Elukeskkond ja kogukonnateenused“ toetuste järele, neis meetmetes jäi eelarveliste vahendite puudumise tõttu rahastamata kõige rohkem nõetele vastavaid taotlusi.

2009-2014 viidi ellu 224 projekti ja maksti välja projektitoetusi summas 1 959 270,80 eurot. Kogu projektitoetuste summast rahastati enim meede 2 projekte (36%), järgnesid meede 3 (25%), meede 1 (19%) ja meede 4 (19%) ning 1% on määratud tegevusgrupi projektidele tegevuspiirkonda arendavatele projektidele.

Taotluste arvu vaadates oli kõige suurem rahastatud projektide arv meede ühes Piirkonna identiteet ja jätkusuutlikkus (89 projekti). Teisel kohal oli meede 3 Ettevõtluse mitmekesistamine rahastatud projektide arv (65 projekti). Kolmandal kohal oli meede 2 Elukeskkond ja kogukonnateenused rahastatud projektide arv (52 projekti), neljandal kohal oli meede 4 Turismi arendamine rahastatud projektide arv (16 projekti) ning meede 5 Organisatsiooni ja strateegia arendamise meetmest rahastati 2 projekti.

Projektitoetus 2009-2014 meetmete ja omavalitsuste lõikes

Piirkond	M 1		M 2		M 3		M 4		M 5		Proj.arv kokku	Toetuse summa kokku	Toetuse %
	Proj.arv	Toetuse summa	Proj.arv	Toetuse summa	Proj.arv	Toetuse summa	Proj.arv	Toetuse summa	Proj.arv	Toetuse summa			
Türi vald	54	212 525,12	31	406 642,16	50	364 663,94	7	118 857,39	0	X	142	1 102 688,61	56,3
Imavere vald	14	61 542,69	15	159 259,93	10	57 320,74	4	181 483,62	0	X	43	459 606,98	23,5
Väätsa vald	11	45 843,86	5	129 524,03	0	X	1	3 564,00	0	X	17	178 931,89	9,1
Piirkondlik	10	52 966,00	1	2 864,52	5	71 248,27	4	73 015,93	2	17 948,60	22	218 043,32	11,1
KOKKU	89	372 877,67	52	698 290,64	65	493 232,95	16	376 920,94	2	17 948,60	224	1 959 270,80	100

Ühe elaniku kohta määrati kõige rohkem toetust Imavere vallas (501 eurot 1 elaniku kohta), teisel kohal on Väätsa vald (131 eurot 1 elaniku kohta), kolmandal kohal on Türi vald (113 eurot 1 elaniku kohta), piirkondlikud projektid (18 eurot 1 elaniku kohta).

Kõige suurem rahastatud projektide arv oli Türi vallas (142 projekti), 43 projekti rahastati Imavere vallast, 17 projekti rahastati Väätsa vallast ning 22 projekti olid erinevad piirkondlikud projektid.

56% toetati kogu perioodi projektitoetuse eelarvest Türi valla projekte, 24% Imavere valla projekte, 11% piirkondlikuid projekte ning Väätsa valla projektide toetus oli 9%.

Strateegias 2008-2014 planeeritud eelarvevahendite tegelik kasutamine:

Meetmete eelarve proportsionaalne jagunemine 2008-2014

Strateegia meetme nimetus	Strateegias planeeritud	Tegelik täitmine
Meede 1 Piirkonna identiteet ja jätkusuutlikkus	21%	19%
Meede 2 Elukeskkond ja kogukonnateenused	29%	36%
Meede 3 Ettevõtluse mitmekesistamine	25%	25%
Meede 4 Turismi arendamine	25%	19%
Meede 5 Organisatsiooni ja strateegia arendamine	0%	1%

Üks populaarsemaid meetmeid oli eelmisel perioodil Meede 2 „Elukeskkond ja kogukonnateenused“. Ettevõtlusmeetmesse laekus esialgu väga vähe projekte, paljud ettevõtjad avastasid taotlemise võimalused millegipärast alles siis, kui periood hakkas lõppema ning toetused olid juba jagatud. Kokkuvõttes rahastati pisut vähem meetme 4 „Turismi arendamine“ projekte, kuna perioodi lõpus suunati vastavalt kohalikele vajadustele vahendid ümber ettevõtluse mitmekesistamise meetmele. Perioodi lõpus oli selles meetmes juba tihe konkurss.

Strateegia 2008-2014 tulemusindikaatorid:

Vastavalt strateegiale 2008-2013 on strateegia hindamisel peamisteks tulemusindikaatoriteks:	MEEDE 1	MEEDE 2	MEEDE 3	MEEDE 4	MEEDE 5	KOKKU
Koolituste arv	27	0	6	4	5	42
Aktiivselt tegutsevate huvitegevuste arv	24	27	0	0	0	51
Juurde loodud huviringide arv	6	7	0	0	0	13
Uute ja korrastatud huvitegevuste, spordirajatiste jne arv	0	18	0	0	0	18
Uute pakutavate teenuste arv	0	5	54	5		64
Uute ettevõtete arv	0	0	1	1	0	2
Ettevõtjate koostöönäidete arv	0	0	3	4	5	12
Rahvakultuuri säilitamisega seotud ürituste-tegevuste ja –pärimuste jäädvustuste arv	38	5	0	0	0	43
Piirkonnaspetsiifiliste ürituste ning tegevuste arv, erinevate infomaterjalide arv	17	0	1	2	6	26
Koostööprojektide arv	1	0	0	1	3	5

Loodud töökohtade arv	0	0	13	2	0	15
Uute piirkonnaspetsiifiliste toodete arv	0	0	3	1	1	5
Uute turismi- ja puhkekohtade arv	0	15	1	5	0	21
Infoportaali külastajate arv	0	0	1427	0	0	1427

Võrgustumine ja koostöö

- Aastatel 2010, 2011 ja 2014 korraldas MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu koostöös naabertegevusgruppidega mitmeid konverentse, milles kokku osales tegevuspiirkonnast 117 inimest.
- MTÜ-dega Arenduskoda ning Järva Arengu Partnerid (2015 lisandus ka PAIK) korraldati perioodil 2008-2015 iga-aastaseid talveseminare. Osalejate arv LJKK tegevuspiirkonnast 167 inimest. Kõikidel talveseminaridel toimus esimesel päeval seminar ja teisel päeval ideereis, kus tutvuti teiste tegevusgruppide LEADER projektide edulugudega.
- LEADER projektidega tutvumiseks, kogemuste vahetamiseks ja uute ideede saamiseks toimusid lõppenud perioodil ka mitmed õppereisid, millest sai kokku osa 163 tegevuspiirkonna esindajat.
- Alates 2010. aastast on LJKK (mõnel aastal koostöös partner-tegevusgrupiga) korraldanud 5 ettevõtjate suveseminari, millest sai osa 211 piirkonna ettevõtjat.
- Aastatel 2010-2012 toimus LJKK eestvedamisel Ettevõtlike naiste ümarlauad, kus iga kord osales keskmiselt 30 tegevuspiirkonna naisettevõtjat.

Kokku on perioodil 2009-2014 erinevatesse võrgustikesse kaasatud olnud ca 700 piirkonna aktiivset inimest.

Siseriiklik koostööprojekt:

- 2011. aastal sai alguse LJKK poolt algatatud siseriiklik koostööprojekt "Lõuna-Järvamaa ettevõtjate koostöövõrgustiku loomine": Koostöös MTÜ-ga Järva Arengu Partnerid ja Raplamaa Partnerluskogu toimusid ettevõtjate kohtumised ja selgusid uued koostöövõimalused, tulemuseks oli koostööportaali www.koostöö.ee loomine ning õppereis Ahvenamaa talupäevadele. Koostööportaali tunnuslause on „Ostame omadelt ja jätame raha koju!“ ning eesmärk on koondada kohalikke ettevõtteid.

Rahvusvaheline koostööprojekt:

- Lõppenud perioodil oli LJKK-l ka üks väga edukas rahvusvaheline koostööprojekt, mis sai tunnustused nii Euroopa Komisjonilt kui Hispaania Maaeluvõrgustikult. Tegemist oli rahvusvahelise loodusturismi arendamise koostööprojektiga „Wolf“, milles osales 11 tegevusgruppi Hispaaniast, 1 tegevusgrupp Portugalist, 1 tegevusgrupp Rumeeniast ja 1 tegevusgrupp Eestist (LJKK).

Piirkonna tunnustused

Lõuna-Järvamaa koostöökogu tegevuspiirkonna inimesed ja ettevõtted on pälvinud viimastel aastatel mitmeid olulisi tunnustusi:

- Avatud talude päev - Järvamaa Omavalitsuste Liidu ja Järva Teataja välja kuulutatud konkursil „Järvamaa aasta tegu 2012“ III koht, Järva Maavalitsuse korraldatud konkursil 2012 „Aasta silmapaistvaim turismiedendaja“ II koht, Türi Vallavalitsuse tunnustus 2012 „Türi valla aasta tegu“.
- Järva Maavalitsuse tunnustus „Aasta silmapaistvaim turismiedendaja 2009“ - Mati Hõbemägi. Imavere valla ettevõtja, kelle põhiliseks tegevuseks on jahiturismi korraldamine ja jahituristide majutamine.
- „Järvamaa parim mittetulundusühing 2012“ - MTÜ Türi Talunike Liit. Türi vallas 63 taluperet ühendav liit kaitseb liikmete huve, arendab ühistegevust ja turundust, korraldab täiendõpet ja nõustamist, edendab taluturismi jne.
- „Aasta ettevõtte 2014, väikeettevõtete kategoorias“ III koht – JÄÄTMEPROFF OÜ. 2008. aastast ehitusjäätmete utiliseerimisega tegelev ning 2011. aastal aktiivselt lammutustöödega algust teinud kiire arengu ja roheline mõtteviisiga ettevõtte.
- „Piirkonna edendaja 2014“ - OÜ VESKISILLA. Veskisilla puhkekeskus on üle Eesti tuntud vaba aja veetmise kohana (*bowling*, kardid, kanuud, rahvaspordi ja meelelahutusüritused jne).
- „Aasta turismisündmus 2014“, III koht – OÜ Metsajõe puhkemaja. Pidevas arengus pereettevõtte, mille põhitegevuseks on majutus.
- „Aasta turismiedendaja 2014“_I koht – Andrek Põllumäe, OÜ Metsajõe puhkemaja juht.
- „Järvamaa Hea algatus 2014“ - MTÜ Eesti Jalgrattamuuseumi loomine Väätša vallas („tõusev ja säravaim täht“). Muuseumi eestvedajate oma vahendite toel rajatud ning 2014. aasta suvel Väätša Kodanikumajas avatud ajastutruu muuseum.

MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu igapäevast tööd on eelmisel perioodil väga kõrgelt hinnanud nii PRIA halduskontroll kui investeringukontroll. LJKK oli üks esimesi tegevusgrupe Eestis, kes lõpetas eelmise perioodi, s.t. kõik toetused olid välja makstud, tegevusgrupi ettemaksud tagastatud ja projektid lõpetatud.

LJKK kontori töö kõrget kvaliteeti tõendavad asjaolud, et lõppenud perioodil ei toimunud LJKK-l taotlejatega ühtegi vaidemenetlust ega kohtumenetlust, kõik LJKK poolt esitatud projektid said PRIA poolt heakskiidu.

Suuremad kitsaskohad eelmisel perioodil

Puudustena saab välja tuua ettevõtjate omaalgatuslike koostööprojektide vähesuse. Kindlasti ei kasutata ära piirkonna eripära ja potentsiaali, mistõttu tuleb uuel perioodil tõsiselt keskenduda piirkonna kohalike toodete väljatöötamisele ja arendamisele. Ettevõtjad on lõppenud perioodil pigem püüdnud säilitada olemasolevaid töökohti ning tugevdada tegutsevate ettevõtete jätkusuutlikkust, kahjuks on uusi ettevõtteid ning uusi töökohti juurde tekkinud vähe. Eelmise perioodi strateegia oli väga üldsõnaline ja seepärast oli võimalik rahastada väga erinevaid projekte. Täna on raske teha kokkuvõtteid, kuna puuduvad selged mõõdikud. Raskesti käsitletavad olid taotluste hindamiskriteeriumid. Need peaksid olema erinevatel meetmetel erinevad lähtuvalt meetme sisust, kuna ühtede ja samade hindamiskriteeriumite alusel ei saa hinnata nt kogukonna arendamise projekte või ettevõtlusprojekte. Suurenema peab inimeste ehk kodanike enda algatus ja initsiatiiv kohaliku elu arendamisel.

Eesti maaelu arengukava 2007-2013 LEADER-meetme kohalike tegevusgruppide strateegiate vahehindamise lõpparuandes, mille tellis Põllumajandusministeerium ja koostasid OÜ Cumulus Consulting, Tallinna Ülikooli Eesti Tuleviku-uuringute Instituut, OÜ Consultare ja OÜ Nutifikaator, toodi Lõuna-Järvamaa Koostöökogu strateegia vahehindamisel välja järgmised puudused/kitsaskohad:

- Eelmine strateegia oli selge kirjeldusega, kuid üldise iseloomuga. See, mida soovitakse saavutada on üldine ning puudub piirkonnaspetsiifilisus ja fookus(ed).
- Uue perioodi strateegiate koostamisel võiks tegevusgrupp püüda konkreetsemate ja piirkonnaspetsiifilisemate visioonide määratlemist, mis oleksid seejuures selgelt seostatud strateegia eesmärkide ja meetmetega.
- Visiooni kirjeldusega tuleks uue perioodi strateegia koostamisel eesmärke konkretiseerida tuues sisse eripära/fookuse ja täpsema seose visiooniga. Strateegia lugejal peaks eesmärkide baasil tekkima selgelt kujutletav pilt soovitud olukorrast.
- Strateegia eesmärkidele peavad olema seatud konkreetsed sihttasemed, sihtesmärgid, väljundnäitajad.
- Puuduvad konkreetsed mõõdikud, mille tulemusena hiljem raske hinnata strateegia elluviimist.

4. Tegevuspiirkonna olukorra analüüs

4.1. Tegevuspiirkonna arenguvajaduste ja -potentsiaali analüüs

Vajadus atraktiivsete töökohtade ning teenuste järele

Uuringute ning strateegiatöörühmade arutelude tulemusena on selgunud, et piirkonna suurimaks probleemiks on sobivate ning tasuvate töökohtade vähesus. Piirkonnas puudub praktiliselt töötlev tööstus, erandiks on Stora Enso AS Imavere Saeveski. Tänu sellele ettevõttele on Imavere vallas puudus ainult naiste töökohtadest. Ettevõtluses domineerivad väga väikese töötajate arvuga peamiselt teenindussfääris tegutsevad mikroettevõtted. Kuna atraktiivseid ja tasuvaid, sh kõrgharidusega spetsialistidele sobivaid töökohti on vähe, liiguvad inimesed tööle piirkonnast välja, paljudel juhtudel kolivad kogu perega töökohtadele lähemale. Ostujõuliste tarbijate või klientide vähesus muudab ebakindlaks olemasolevate ettevõtete jätkusuutlikkuse ning ei soodusta ka uute ettevõtete tekkimist. Elanikkonna vähenemine tingib omakorda teenuste vähenemise. Eriti selge nõudlus on teenuste järele just väljaspool linnalist piirkonda, sest arvestades kohapealse püsiklientuuri vähesust, pole enamus teenuseid ettevõtjate jaoks kasumlikud.

Arengupotentsiaal võib peituda ettevõtluse arendamises ja mitmekesistamises, ettevõtlikkuse ergutamises, sh ettevõtlusega alustamise ja töökohtade loomisega seotud algatuste soodustamises, kaugtöö töökohtade arendamises ning logistikaettevõtete (keskladude) rajamises piirkonda. Teenuste osas tuleks otsida ja leida uudseid ning paindlikke ettevõtlusvorme – ratastel juuksuriteenus jmt.

Vajadus oskustööjõu järele

Tegemist on tugeva ja pikaajaliste traditsioonidega põllumajanduspiirkonnaga, kus tootmine on valdavalt suurmajandite (OÜ Estonia, OÜ Väätša Agro, OÜ Kabala Agro ja AS Risti Agro) käes. See on aga üks enam mehhaniseeritumaid valdkondi - farmide rekonstrueerimine, tehniline kaasajastamine ning ka kaasaegse põllutöötehnika kasutuselevõtt tingib põllumajanduslike töökohtade vähenemist, teisalt aga vajadust väga spetsiifiliste teadmistega oskustööjõu järele.

Arenguvõimaluseks on töötajate ümberõppe korraldamine ning elukestvaks õppeks võimaluste loomine. Sageli kasvab uus ettevõtlus välja just heal tasemel tehtavast hobitegevusest.

Vajadus kohalike toodete ning tulemusliku turunduse järele

Piirkonnas puuduvad omanäolised tooted ja teenused, puudub piirkonna kaubamärk. Kuigi tegemist on Eesti ühe suurema piimanduspiirkonnaga, tegeletakse suurmajandistes ja ka taludes piima tootmisega, mitte aga ümbertöötlemisega. Suhteliselt sarnane trend valitseb teisteski majandusharudes – puidutootmises, viljakasvatuses jne. On tekkinud talusid, mis tegelevad mittetraditsioonilise talumajapidamisega, jaanalindude või alpakade kasvatamise ning taluturismiga, kuid kindlasti pole neid piisavalt ning klientide leidmisega peab iga väikeettevõtja tavaliselt ise hakkama saama. Abiks tuleksid vähem ressursimahukad lahendused.

Arenguvõimalust nähakse antud valdkonnas kohaliku tooraine kohapealses väärindamises (toorainest lõpp-produktini), väiketootjatele alternatiivsete lisategevuste leidmises ning turundusalases koostöös või ühisturunduseks koostöövõrgustike loomises.

Vajadus piirkonnaturunduse järele

Lõuna-Järvamaa geograafiline asukoht Mandri-Eesti suhtelises keskmes koos hea teedevõrguga on ühelt poolt küll soodne asjaolu, samas avaldab see ka negatiivset mõju – läbi- ja möödasõitjaid on palju, peatusi tehakse vähem, kuna selleks on vähe põhjust.

Arvesse võttes ka piirkonna teisi tugevusi (tugevad kultuuritraditsioonid, aktiivsed kultuurikorraldajad ja tuntud tegijad, mitmed eripärased vaatamisväärsused, sood, rabad ning teemamuuseumid), on piirkonna üheks olulisemaks arenguvõimaluseks turismi arendamine. Ühelt poolt looks see töökohti ja annaks tegevust paljudele väikeettevõtjatele, teisalt tooks see piirkonda külastajaid ning erinevate teenuste tarbijaid.

Piirkonna tutvustust kui kohaturundust on tavaturismi kõrval hea korraldada avalike kogukondlike sündmuste kaudu. Mõned head näited järjest süvenevate traditsioonidega on tegevuspiirkonna kolmes vallas olemas. Kindlasti oleks selliseid sündmusi aga juurde vaja. Suuremate kontserdite, festivalide ja muude välisündmuste korraldamise vajadust on ankeetküsitluses ära märkinud ka kõigi kolme omavalitsuse elanikud.

Tulemusi võiksid anda strateegilisest asukohast ning tegevuspiirkonda läbivatest maanteedest tulenevate võimaluste parem ärakasutamine, tugeva ja pikaajaliste traditsioonidega põllumajanduspiirkonna aktiivne tutvustamine ning hea elukeskkonna, sh puhta ja puutumatu looduse (sood, rabad, puhas vesi, puhas õhk jne) sihipärasem reklaamimine.

Vajadus toetada maakogukondade kestmajäämist

Nagu paljudes maapiirkondades kogu Euroopas, on kogu Järvamaal, sh ka Lõuna-Järvamaal trend elanike arvu vähenemisele. Ühelt poolt on see tingitud sündide vähesusest, teiselt poolt kõrgemapalgaliste töökohtade koondumisest Tallinna ja Harjumaale, mis omakorda tingib noorte lahkumise maalt. Tööjõulise elanikkonna ning noorte arvuline vähenemine mõjutab lisaks kohalike omavalitsuste poolt pakutava teenustevõrgu kitsenemisele oluliselt ka kogukondade elujõulisust ning tekitab ettevõtjatele probleemi sobiva tööjõu leidmisel. Olukorda levendaks noorte perede või lihtsalt tööjõulise elanikkonna kolimine piirkonda.

Elukeskkonna seisukohast on hea strateegilise asukoha kõrval piirkonna tugevusteks puhas looduslik keskkond, erinevat tüüpi elupaikade rohkus ning piirkondlikes keskustes, eriti Türi linnas, suhteliselt head võimalused huvi- ja ühistegevuseks. Samas puuduvad kogu piirkonnas koos perega aja veetmise kohad, kindlasti on vajaka liikumis- ja vaba aja veetmise võimalustest keskustest väljaspool. Maapiirkondade arengut mõjutab endiselt ka kuvand maaelu üldisest mainest. Üldlevinud tõekspidamiste kohaselt on maal majanduslikult kallis elada, keeruline hakkama saada, raske huvipakkuvat tegevust ja meelelahutust leida jne. LEADER tegevusgruppide kõrval on taolise mõttemalli muutmisele asunud kodanikualgatus „Maale elama“. Sageli ongi piirkonna arengu üheks olulisemaks võtmeteguriks ja esmaseks eelduseks muutus elanike mõtteviisis. Kuigi Lõuna-Järvamaal on tugevaid liidreid suhteliselt vähe, eestvedajad ja juhendajad on väsinud ja alamotiveeritud ning piirkonnal puudub selgelt eristuv

identiteet, on siiski olemas arvestatav hulk inimesi, kes mõistavad enesealgatuse ja isetegutsemise olulisust ning oskavad hinnata koostegutsemisest tekkivat sünergiat.

Piirkonna peamine arengutegur on sotsiaalne kapital ehk et oleks piisavalt toimetajaid inimesi, kes teevad mõjusat koostööd. Arvestades teiste piirkondade (eriti linnade) kogemust, on oluline saada kogukonna aktiivduumikusse täiendavate eestvedajate rolli 25-39 aastaseid inimesi.

Arenguvõimaluseks võib siinkohal olla elukeskkonna kaasajastamise, tegevusvõimaluste avardamise ning piirkonna positiivse imago kaudu uute elanike meelitamine piirkonda. See värskendab ja aktiveerib tegevusi, laiendab aktiivsete eestvedajate ringi, annab elanikkonnale uusi võimalusi ning loob uusi traditsioone. Ülimalt oluline on kajastada sagedamini maaelu kui soodsa elukeskkonna väärtusi ning tegeleda süvitsi maaelu maine parandamisega. Selleks aga, et elukeskkond oleks kaasaegne, rahulolu pakkuv ning toetaks järjest enam maale elama kolimise trendi, tuleks oluliselt enam luua huvitegevuse, puhkuse ning vaba aja veetmise võimalusi (märksõnad – seiklusrajad, mänguväljakud, lasterland jne). Lahendamist ootavad ka turvalisuse küsimused pimedal ajal.

Kohaliku elanikkonna, eeskätt noorte arendamise seisukohast on vaja toetada kasvõi mentorõppe kaudu väikeste piirkondade (külad) ettevõtlikkuse kasvu, luua kaunite kunstidega tegelemise võimalusi jne.

KÕIKI NEID ARENGUMUUDATUSI AITAVAD SAAVUTADA ETTEVÕTLIKUD JA KOOSTÖÖVALMID INIMESED!

4.2. Tugevuste, nõrkuste, võimaluste ning ohtude analüüs (SWOT)

Väljaselgitatud arenguvajadusi ja –võimalusi toetab ka liikmeskonna ja kohaliku elanikkonna laiapõhjalise kaasamise teel läbiviidud SWOT analüüs.

TUGEVUSED	NÕRKUSED
Teotahteliste inimeste olemasolu	Vähe elustiili- või pereettevõtlust
Piirkonna tuntust suurendavad omanäolised sündmused ja festivalid (Avatud talude päev, Piimapäev, Lillelaat, kevadpealinn sündmused jne)	Tegevuspiirkonna rahvastiku vananemine
Tugevad erialased teadmised aiandusest, käsitööst, loodusest, toiduainete töötlemisest	Kogukonnateenuste vähesus
Mitmekülgne ja põnev tegevuspiirkonna ajalugu	Vähene kogukonna ja ettevõtjate vaheline koostöö
Rahulik, turvaline, looduslik elukeskkond	Puuduvad töökohad kõrgharidusega inimestele

Trend ettevõtete arvu kasvule	Inimeste suhteline passiivsus, tugevate liidrite vähesus
Eripärased vaatamisväärsused, teemamuuseumid jmt	Vähe oskustöölisi ja kvalifitseeritud tööjõudu
	Turismimagneti puudumine – läbi sõidetakse, peatumiseks on põhjust vähe
VÕIMALUSED	OHUD
Strateegiline asukoht ja head ühendusteel piirkondlike keskustega	Maaelu mittetoetav seadusandlus, poliitilised mõjud maaelu arengule
Inimeste teadlikkuse kasv traditsiooniliste toodete ja materjalide järele	Elanikud, eriti noored, lahkuvad tegevuspiirkonnast tõusva tempoga
Tervisliku toitumise trendi kiire kasv	Ääremaastumine - asutused, inimesed liiguvad suurtesse keskustesse
Maale elama programmi tulemusena uute ja tegusate perede kolimine maapiirkonda	Töötuse suurenemine, töökohtade vähenemine
Kasvav huvi siseturismi ning aktiivsete puhkamisvõimaluste vastu	Asustuse hõrenemine ning teenuste kättesaadavuse halvenemine
Suurettevõtete ümberasumine maapiirkondadesse või avaliku sektori töökohtade osaline hajutamine eri piirkondadesse, sh Järvamaale	

Tugevustele tuginedes kasutame võimalusi:

Tegevuspiirkonna üldisele arengule aitavad kaasa aktiivsed, teotahtelised ning tugevate erialaste teadmistega inimesed. Piirkonna tuntust suurendavad omanäolised festivalid ja mitmekülgne põnev tegevuspiirkonna ajalugu. Ühendatuna aitavad need kaasa ettevõtluse/väikeettevõtluse arendamisele ja mitmekesistamisele, uute toodete ja teenuste väljatöötamisele, rahvusvahelise ja siseriikliku koostöö arendamisele ning Kes- Eesti kui soodsa strateegilise asukohaga tegevuspiirkonna heaks tööle panemisele. Üldine eesmärk on tugevustele tuginedes elavdada tegevuspiirkonna majandust läbi ettevõtluse arendamise ja mitmekesistamise. TÖÖKOHAD JA ETTEVÕTLUS TAGAVAD PIIRKONNA JÄTKUSUUTLIKKUSE!

Tugevustele tuginedes vähendame ohtude mõju:

Omanäolised piirkonna tuntust suurendavad sündmused, soov tutvustada piirkonna tänapäevast ja pärimuskultuuri ning uute ettevõtete juurdetekkimine kutsuvad tihedale koostööle nii vananeva elanikkonna, potentsiaalsed lahkuda plaanivad inimesed, töötud kui ka noored, et üheskoos arendada tegevuspiirkonda tugevamaks, elujõulisemaks ja atraktiivsemaks. Üldine eesmärk on tugevustele tuginedes ergutada tegevuspiirkonna elanikke, hoogustada neid ennast täiendama, vastu võtma uusi väljakutseid ning motiveerida inimesi koostööd tegema. Olemasoleva inimressursi arendamine vähendab oluliselt ohtude mõju tegevuspiirkonnale s.h elanike lahkumist tegevuspiirkonnast – HOIAME OMASID!

Võimalustest lähtuvad tegevused nõrkuste vähendamiseks:

Väga hea strateegiline asukoht Kesk-Eestis, tegevuspiirkonda läbivad mitmed suured maanteed, tugevad ja pikaajalised traditsioonid põllumajanduses, puhas-puutumatu loodus, kohaliku tooraine väärindamine ja ettevõtluse mitmekesistamine toetavad elustiili- ja pereettevõtluse arendamist, inimeste aktiivset osalemist ühiskondlikus elus ja kohaliku majanduselu arengus, puuduolevate kogukonnateenuste pakkumist ka ettevõtlusvormina ning tegevuspiirkonnas elavatele inimestele ümber- ja täiendõppe korraldamist. Rahvusvaheline ja siseriiklik koostöö aitab kaasa kogukonna inimeste ja ettevõtjate koostöövõrgustike tekkimisele ning üldisele koostöövajaduse tunnetamisele. Üldine eesmärk on võimalustest lähtuvalt vähendada inimeste passiivsust ja kutsuda kohalikke inimesi üles koostööd tegema. Panna inimesed vastutama enda heaolu eest kogukonnas, mitte aga lootma sellele, et keegi teine tuleb ja nende vajaduste eest hoolt kannab. Kogukondliku vastutuse võtmine minimaliseeriks oluliselt ohtude mõju. **KOOS OLEME TUGEVAMAD!**

Strateegilised valikud piirkonna arenguks:

1. Ettevõtluse arendamine ja mitmekesistamine.
2. Kohaliku tooraine väärindamine.
3. Rahvastiku väljarände peatamiseks töökohtade loomine, elukeskkonna parendamine, inimeste sidustamine kogukonnaga.
4. Aktiivsete inimeste koolitamine, motiveerimine, toetamine, julgustamine.
5. Kõrgepalgaliste töökohtade loomine – ettevõtluse toetamine, riigiasutuste maale toomine, tööstusettevõtete piirkonda loomine/toomine
6. Perega ajaveetmise kohtade rajamine
7. Elamispiindadega seotud probleemide lahendamine – üüripiindade ehitamine, renoveerimine
8. Aktiivsete inimeste tunnustamine - programm „Hoiame Omasid!“
9. Võrgustumine, koostöö, ühistegevused.

5. Strateegia 2015 - 2020

5.1. Visioon ja eesmärgid

Lõuna-Järvamaa on meeldiva elu- ja ettevõtluskeskkonnaga elujõuline maapiirkond, mille rikkuseks on õnnelikud ning koostööd väärtustavad inimesed.

St:

Tegevuspiirkonna külad, alevikud ning piirkonna keskuseks olev Türi linn pakuvad peredele väga erinevaid, nende soovidest lähtuvaid elamisvõimalusi. Elukeskkonnale lisavad looduslike olude kõrval väärtust huvipakkuvad võimalused eneseharimiseks ja vaba aja tegevusteks. Ettevõtluses on toimunud arengud – tänapäevaste trendide ärakasutamise toel on juurde tekkinud uudseid, just maapiirkondadesse sobivaid töökohti, tööealiste inimeste väljavool on vähenenud. Suurimaks rikkuseks kõige selle juures on kokkuhoidev kogukond, mis koosneb õnnelikust ehk tervetest, haritud, ettevõtlikest ja aktiivsetest inimestest.

Strateegia üldine eesmärk

Lähtudes Euroopa Liidu ühtse põllumajanduspoliitika rakendamise raames antavast maaelu arengu toetuse eesmärkidest (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 1305/2013, artikkel 4) on tegevuspiirkonna arengustrateegia üldiseks eesmärgiks:

Aidata kaasa Lõuna-Järvamaa majanduse ja kogukondade tasakaalustatud territoriaalse arengu saavutamisele, sealhulgas tööhõive säilitamisele ja töökohtade loomisele.

Strateegia prioriteetid ja eesmärgid

Tulenevalt visioonist ja üldisest eesmärgist, lähtudes strateegia koostamise käigus väljaselgitatud piirkonna vajadustest ning arvesse võttes eelmise perioodi kogemusi on MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökoogu määratlenud järgnevateks aastateks kaks prioriteetset valdkonda:

1. Kogukondade elujõulisuse säilitamine ja suurendamine
2. Majanduse mitmekesistamine ja ettevõtete konkurentsivõime kasv

... ning sõnastanud eesmärgid olulisuse järjekorras:

Eesmärgid:

1. Lõuna-Järvamaa külad ja kogukonnad on elujõulised – seal on tegusad inimesed ning aktiivses eas elanikkonna juurdekasvu toetav elu- ja töökeskkond.
2. Piirkonna ettevõtluskeskkond on kaasaegne, tänapäevaste majandusliikide (heaolu-, loome-, hõbemajandus jms) arendamise toel on suurenenud kodulähedaste töökohtade arv, piirkonda rikastavad kohalikud tooted ja teenused.
3. Lõuna-Järvamaa kui tasakaalustatud arenguga piirkond.

KÕIGE OLULISEMAKS VÄÄRTUSEKS ON INIMENE NING PIIRKONNA ARENGU ALUSTALADEKS ON ENESETEOSTUST VÕIMALDAVAD TÖÖKOHAD, ÜHTNE KOGUKOND JA KOOSTÖÖ.

5.3. Strateegia integreeritud ja uuendusliku olemuse kirjeldus

Lõuna-Järvamaa tegevuspiirkonna strateegia on üles ehitatud integreeritult. Väljatöötatud prioriteedid ja meetmed põhinevad teostatud uuringutel, tegevuspiirkonna SWOT analüüsil ning kitsaskohtade kaardistamisel. Prioriteedid ja eesmärgid täiendavad üksteist ning moodustavad strateegilise terviku kõige kõrgema eesmärgi – visiooni - saavutamiseks. Strateegia on sidus Järvamaa arengustrateegiaga, selle kaudu omakorda ka Järvamaa ning sealhulgas Lõuna-Järvamaa omavalitsuste arengukavadega. Strateegia arvestab vabariiklike ning Euroopa Liidu arengukavade ja LEADER-meetme eesmärkidega ning aitab kaasa nende rakendumisele.

Tegevusgrupp on määratlenud kaks prioriteetset valdkonda ja kolm eesmärki, mille saavutamist toetavad neli LEADER-lähenemise printsiibile vastavat integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavat meetet. Eri meetmetest on võimalik toetust taotleda nii ettevõtjatel ja kohalikel omavalitsustel kui ka mittetulundusühendustel. Sellega luuakse võimalus saavutada ulatuslikumat mõju. Viies meede, mille eesmärgiks on tegevuspiirkonna üldine tasakaalustatud areng ning mis toetab erinevaid arendustegevusi, sh piirkonnasisest ja piirideülest koostööd, on taotlemiseks tegevusgrupile endale.

Strateegia uuenduslikkusest annavad tunnistust tuginemine läbiviidud uuringute ja analüüside tulemustele, koolinoorte oluliselt ulatuslikum kaasamine ettevalmistavas perioodis, lõppenud perioodi strateegia käigus omandatud kogemuste rakendamine, eelmisel perioodil erinevate meetmete „Ettevõtlus“ ja „Turism“ koondamine ühte meetmesse, käsitletud ettevõtluse tulemuslikkuse mõõdetavuse näitajate konkreetsem määratlemine, meetmete eripära arvestavate hindamiskriteeriumite väljatöötamine ning uuenduslike IKT lahenduste kasutuselevõtmine.

6. Kogukonna kaasamise protsess

Piirkonna arengustrateegia kavandamisel peeti ka uuel perioodil esmatähtsaks välja selgitada kohaliku elanikkonna arvamused probleemkohtadest ning vajadustest. Selleks viidi ajavahemikus aprill kuni oktoober 2014 elanike hulgas läbi ankeetküsitlus.

(http://www.koostookogu.ee/images/stories/dok/2015/Strateegia_kysitluse_kokkuvote.pdf)

Küsimustiku koostamisel lähtuti soovist välja selgitada kõigi kolme omavalitsuse erinevate vanusegruppide esindajate hinnangud piirkonna tänasele mainele, samas küsiti ka ettepanekuid arendustegevuste osas. Kui eelmist perioodi ettevalmistav TNS Emori poolt koostatud ankeetküsimustik keskendus peamiselt täisealisele elanikkonnale, uurides muuhulgas ka elanikkonna valmisolekut koos tegutseda ning kohalikele arengule ise kaasa aidata, siis käesoleva perioodi küsitlus pööras erilist tähelepanu piirkonna noortele ning kooliealisele elanikkonnale. Ankeedid saadeti kõigisse tegevuspiirkonna koolidesse ning jälgiti, et vastajateks oleksid võimalikult erinevas vanuseastmes lapsed ja noored. Selle sihtgrupi vajaduste rahuldamine võib eduka elukeskkonnapoliitika kujundamisega lähitulevikus rahvastikuväljavaadet mõnevõrra parandada.

Ankeetküsitlusele lisaks toimusid ettevalmistaval perioodil tegevusgrupi liikmetele mitmed strateegiaseminarid, mõned neist 2-päevastena. 2014.a. novembris toimus seminar Pärnus

(http://www.koostookogu.ee/images/stories/dok/2015/Strateegia_kokkuvote_Parnu_seminarist.pdf)

ja 2015.a. aprillikuus Metsajõel

([http://www.koostookogu.ee/images/stories/dok/2015/Strateegia_kokkuvote_Metsajoe_seminarist.p](http://www.koostookogu.ee/images/stories/dok/2015/Strateegia_kokkuvote_Metsajoe_seminarist.pdf)

[df](http://www.koostookogu.ee/images/stories/dok/2015/Strateegia_kokkuvote_Metsajoe_seminarist.pdf)). 2015 jaanuaris toimus LEADER Talveseminar Rakveres „Maanoored ja ettevõtlikkus tegevuspiirkonna 2020 strateegias“. Seminar viidi läbi koostöös Järva Arengu Partnerite, Arenduskoja, PAIK-iga.

Võrreldes eelmise perioodi ettevalmistamisega oli liikmete, sh piirkonna ettevõtjate osalusprotsent taolistel seminaridel üllatavalt kõrge. Piirkonna avalikkuse kaasamiseks toimusid kõigis kolmes vallas ideerünnakud, ehk nn külakoosolekud. Türi vallas korraldati neid kolm – kaks maapiirkonnas, üks Türi linnas.

(http://www.koostookogu.ee/images/stories/dok/2015/Strateegia_kokkuvote_kylakoosolekutest.pdf).

Käesoleva strateegia koostamisel vastas ankeetküsitlustele 330 kohalikku elanikku ja ettevõtjat ning strateegia seminaridel ja külakoosolekutel osales 179 tegevuspiirkonna elanikku. **Kokku osales strateegia koostamisel 509 kohalikku elanikku** kõikidest tegevusgrupi omavalitsustest.

Lisaks telliti mittetulundusühingult Teo Koda piirkonna arengustrateegia koostamiseks mitmed uuringud. Kohalikku kogukonda kaasas neist üks: „Lõuna-Järvamaa ettevõtete järgmise 2-5 aasta tööjõuvajadus“, mille teostamisel küsitleti 26 tegevuspiirkonnas tegutsevat ettevõtet.

(http://www.koostookogu.ee/images/stories/dok/2015/Strateegia_EV_toojouvajaduseuuring.pdf).

7. Strateegia elluviimise tegevuskava

Strateegiliste eesmärkide saavutamist toetab kokku viis LEADER lähenemise põhimõtet järgivat meetet.

7.1. Meetmete valiku üldine põhjendus

Arendamist vajavad valdkonnad sarnanevad käesolevas strateegias põhimõtteliselt eelmisele strateegiale, küll on aga muutunud rõhuasetused. Perioodil 2008-2014 olid võrreldes muu ettevõtlusega soodsamas olukorras turismiettevõtjad - vaatamata asjaolule, et turism on üks paljudest ettevõtlusharudest, oli turismi arendamisele suunatud eraldi meete. Samuti olid elukeskkonna investeringute ning pehmete tegevuste projektid ühes ja samas meetmes - sarnaste hindamiskriteeriumite põhjal oli neid keeruline hinnata.

Käesolevas strateegias käsitletakse kõiki ettevõtlusvaldkondi ühes meetmes. Eriliselt keskendutakse ettevõtete konkurentsivõime kasvatamisele, tänapäevaste majandusliikide arendamisele ning uute kohalike toodete-teenuste väljatöötamisele. Eraldi meete on küla arengule, sealhulgas nn pehmetele projektidele ning piirkonna arenduse ehk tegevusgrupi enda eestvedamisel elluviidavatele koostööprojektidele.

Lähtuvalt strateegia prioriteetidest „Kogukondade elujõulisuse säilitamine ja suurendamine“ ning „Majanduse mitmekesistamine ja ettevõtete konkurentsivõime kasv“ rakendatakse Lõuna-Järvamaa koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia elluviimiseks kolme meetet, sealhulgas jagunevad meetmed 1 ja 2 omakorda kaheks alameetmeks.

PRIORITEET 1. KOGUKONDADE ELUJÕULISUSE SÄILITAMINE JA SUURENDAMINE

Meede 1.1. Tegusad inimesed ja elujõuline kogukond

Meede 1.2. Atraktiivne elukeskkond ja kogukonnateenused

PRIORITEET 2. MAJANDUSE MITMEKESISTAMINE JA ETTEVÕTETE KONKURENTSIVÕIME KASV

Meede 2.1. Tänapäevane ettevõtluskeskkond

Meede 2.2. Kohalikud tooted ja turundus

Meede 3. Siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö (strateegia ülene meete, mis lähtub mõlemast arenguprioriteedist).

7.2. Strateegia meetmed

PRIORITEET 1. – Kogukondade elujõulisuse säilitamine ja suurendamine

MEETME NIMI: 1.1 Tegusad inimesed ja elujõuline kogukond

MEETME RAKENDAMISE VAJADUS:

Nagu kogu Järvamaal, nii on ka Lõuna-Järvamaal trend elanike arvu vähenemisele. Vähenev elanikkond põhjustab maapiirkonna hääbumist, teenuste vähenemist ning nende kvaliteedi langust, tööjõu vähenemine takistab ettevõtluse arengut. Jätkusuutliku elu säilitamiseks külates on vajalikud tegevused, mis aitavad pidurdada elanike väljarännet või soodustada sisserännet ning võimaldavad elanikkonnale mitmekülgset eneseteostust.

Lõuna-Järvamaa peamine arengutegur on sotsiaalne kapital - et oleks piisavalt toimekaid inimesi, kes teevad mõjusat koostööd. Arvestades teiste piirkondade (eriti linnade) kogemusi, on oluline saada kogukonna aktiivtuumikusse täiendavate eestvedajate rolli 25-39aastaseid. Tegevuspiirkonna arengu olulisteks võtmesõnadeks on ühis- ja koostöö, mis tekitab efektiivsemat ressursikasutust ning suuremat kokkukuuluvustunnet.

Oluline on ka elukeskkonna teadlik kujundamine ja kuvamine nutika, looduspuhta, sotsiaalselt ja majanduslikult aktiivse Tallinna eeslinnalise piirkonnana koos oma oluliste eelistega (odavamad eluaseme soetamise kulud, peresõbralik elukeskkond jne).

Kokkuvõttes on oluline panustada noorte väljarände peatamise, piirkonna loodusliku eripära (metsad, sood, rabad), kultuuripärandi ning traditsioonide hoidmisesse, edasiarendamisesse ja eksponeerimisesse ning ühistegevusse.

MEETME EESMÄRK:

Lõuna-Järvamaa tegevuspiirkonna elanikud (eelkõige noored) on piirkondlike maineürituste korraldamise ning eakohaste eneseteostusvõimaluste kaudu tugevamalt kodukohaga seotud. Kohalik loodus- ning kultuuripärand on säilitatud ja laialdaselt eksponeeritud. Koostöö maapiirkonnas on tugevnenud.

Eelistatud on noortele suunatud projektid, kogukonnaalgatuse projektid, projektid mis toetavad kohaliku inimkapitali arendamist, koostöövõrgustike tekkimist või nende töö aktiveerimist, uudsete lahenduste rakendamist.

TOETATAVAD TEGEVUSED:

- Ühistegevuse korraldamine, huvitegevuse võimaldamine, uuenduslike huviringide käivitamine, ettevõtlikkuse ergutamine, õppe- ja ideereiside korraldamine, mainekujundusprojektide teostamine, sh piirkonna eripära tutvustavate sündmuste korraldamine, piirkondlike arengudokumentide väljatöötamine jms (nn „pehmed“ projektid);
- Tegevused loodus- ja kultuuripärandi säilitamiseks, arendamiseks ja esitlemiseks, sh kohalik käsitöö, rahvariided, piirkonda tutvustavad trükised jms;
- Noorte algatused ja noorte teostatavad projektid;
- Haridus ja innovatsioon.

* Konkreetseid abikõlblikke tegevusi kirjeldatakse täpsemalt rakenduskavas.

* Mitteabikõlblike kulude osas järgitakse LEADER määruses kehtestatud nõudeid.

MEEDE PANUSTAB: Maaelu Arengu Euroopa Põlumajandusfondi (EAFRD) prioriteeti 6B, artiklid 20 ja 35.

TOETUSE SAAJAD: MTÜ, SA, KOV, Eesti Piimandusmuuseum
NÕUDED TAOTLEJALE: Taotleja peab tegutsema KTG piirkonnas.

ABIKÕLBLIKUSE KRITERIUMID: Artikkel 35 puhul on abikõlblikud ainult ühisprojektid.

TOETUSMÄÄRAD JA –SUMMAD: Toetuse määr kuni 90% projekti abikõlblikest kuludest. Toetussumma ühe projekti kohta 1000 - 9999 €; ühisprojektide puhul 1000 - 30 000 €.

STRATEEGIA TÄITMISE INDIKAATORID JA SIHTTASEMED:

MÕÕDIKUD:	SIHTTASEMED:	
Toetust saanud projektide arv, s.h. ühisprojektide arv	60	45
Käivitatud uuenduslike huviringide arv, sh noorte huviringide arv	10	5
Regulaarselt toimuvate mainekujunduslike suurürituste arv	8	
Uute ühisalgatuste arv, sh noortele suunatud ühisalgatuste arv	10	5
Uute/parendatud loodus- või kultuuripärandite tutvustamist toetanud projektide arv	30	
Noorte algatuste osakaal (%) teostatud projektidest	5	

MEETME NIMI: 1.2 – Atraktiivne elukeskkond ja kogukonnateenused

MEETME RAKENDAMISE VAJADUS:

Kuigi paljud kohalikud noored näevad oma tulevase elukohana Tallinna või Tartut, on noorte hulgas ka neid, kes tunnustavad oma kodukohta kui eluks meeldivat ning pereloomiseks turvalist piirkonda. Üha rohkem on peresid, kellele üleüldine linnastumine ei sobi ning kes otsivad uut elukohta just maale. Lõuna-Järvamaa üheks plussiks on võimalus leida elukohta nii tiheasustuses (väikelinnas või alevikus) kui ka hajakülades või metsades, siiski aga mõistlikul kaugusel teenustest. Elukohavalikul saavad tänapäeval teenuste kättesaadavuse kõrval üha enam määravaks vaba aja veetmise ning enesearendamise ja –teostamise võimalused. Sellest lähtuvalt on oluline panustada peresõbraliku elukeskkonna loomisesse ning eluks vajalike teenuste kättesaadavuse suurendamisesse.

MEETME EESMÄRK:

Lõuna-Järvamaa on väärt paik elamiseks, üha enam on piirkonda tagasikolijaid või siia uue kodu rajajaid, eluks vajalikud teenused on kättesaadavad.

Eelistatud on noortele suunatud tegevused ning projektid, mis toetavad kohaliku inimkapitali arendamist või uudsete/nutikate lahenduste rakendamist kohalike ressursside kasutuseks/taaskasutuseks.

TOETATAVAD TEGEVUSED:

- elukeskkonna kaasajastamine, sh lõpptarbijatele suunatud Internetiühenduse (lairibaühenduse) loomine külades; turvalisuse suurendamine, veekogude servade avamine avalikes huvides;

- vaba aja tegevuste ning enesearendusvõimaluste loomine ja täiendamine;

- kogukonnateenuste väljatöötamine ja arendamine, sh teemamuuseumide tegevuskeskkonna kaasajastamine; noortele peredele trendikate teenuste pakkumine, uudsete lahenduste leidmine maapiirkondade elanike liikumise koordineerimiseks, teenused ratastel, taas-või uuskasutus kohalikul tasandil; kogukonnateenuste müügistrateegia väljaarendamine.

* Konkreetseid abikõlblikke tegevusi kirjeldatakse täpsemalt rakenduskavas.

* Mitteabikõlblike kulude osas järgitakse LEADER määruses kehtestatud nõudeid.

MEEDE PANUSTAB: maaelu arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetidesse 6A, 6B ja 6C, artiklid 20 ja 35.

TOETUSE SAAJAD: MTÜ, SA, KOV, OÜ, AS, Eesti Piimandusmuuseum

NÕUDED TAOTLEJALE: Taotleja peab tegutsema KTG piirkonnas.

ABIKÕLBLIKKUSE KRITEERIUMID: Kõik investeeringud jäävad LJKK tegevuspiirkonda. Ei toetata külamajade rajamist. Artikkel 35 puhul on abikõlblikud ainult ühisprojektid. Toetuste eraldamisel jälgitakse vähese tähtsusega abi reegleid.

TOETUSMÄÄRAD JA –SUMMAD: Toetussumma ühe projekti kohta 2 000 – 60 000 €.

- Toetuse määr mittetulundusühingule, sihtasutusele ja kohaliku omavalitsuse üksusele kuni 90% toetatava tegevuse või investeeringuobjekti abikõlblikest kuludest.

- Toetuse määr ettevõtjale kuni 90% toetatava tegevuse või investeeringuobjekti abikõlblikest kuludest, kui ettevõtja ei saa toetatavast tegevusest või investeeringuobjektist vähemalt viie aasta jooksul arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest ärikasumit, mis ületab majandusaastal 10% kavandatava investeeringuobjekti maksumusest ning projekt on heaks kiidetud kohaliku tegevusgrupi üldkoosoleku otsusega. Nimetatud ärikasumi arvutamisel ei arvestata kavandatava investeeringuobjekti kulumit ja väärtuse langust.

- Projektitoetuse määr ettevõtjale kuni 60% tegevuse või investeeringuobjekti abikõlblikest kuludest.

- Projektitoetuse määr mittetulundusühingule, sihtasutusele või kohaliku omavalitsuse üksusele kuni 60% toetatava tegevuse või investeeringuobjekti abikõlblikest kuludest, kui projektis kavandatud tegevused on suunatud ettevõtluse arendamiseks.

- Toetuse määr Internetiühenduse juurdepääsuvõrkude rajamiseks kuni 90% abikõlblikest kuludest.

STRATEEGIA TÄITMISE INDIKAATORID JA SIHTTASEMED:

MÕÕDIKUD:

SIHTTASEMED:

Toetust saanud projektide arv, s.h. ühisprojektide arv	50/10
Kaasajastatud elukeskkonnaga asulate (külade, alevike) arv	20
Uute enesearendamiseks ja vaba aja tegevusteks loodud rajatiste/võimaluste arv	25
Maaelanike arv, kes saavad kasu uutest või täiustatud teenustest/taristust	8 000
Toimivate kogukonnateenuste arv	10
Piirkonda elama asunud uute perede arv	25
Vanuserühma 15-44 eluaastat elanike arv perioodi lõpuks (seisuga 01.01.14 3944 inimest, Järvamaa prognoos miinus 15%)	3 600

Prioriteet 2. Majanduse mitmekesistamine ja ettevõtete konkurentsivõime kasv

MEETME NIMI: 2.1 – Tänapäevane ettevõtluskeskkond

MEETME RAKENDAMISE VAJADUS:

Tegevuspiirkonna suurimaks probleemiks on sobivate ning tasuvate töökohtade vähesus, mis omakorda tingib inimeste tööle liikumise piirkonnast välja, halvematel juhtudel kogu perega töökohtadele lähemale kolimise. Ostujõuliste tarbijate või klientide vähesus muudab ebakindlaks olemasolevate ettevõtete jätkusuutlikkuse ning ei soodusta uute ettevõtete tekkimist.

Arenguvõimaluseks on ettevõtluse arendamine ja mitmekesistamine, ettevõtlikkuse ergutamine, sh töökohtade loomisega seotud algatuste soodustamine, kaugtöö töökohtade arendamine jms.

MEETME EESMÄRK:

Tänapäevastest vajadustest lähtuv ettevõtluskeskkond ning rakendunud uued ja paindlikud ettevõtlusvormid on võimaldanud rohkem kodulähedasi töökohti ja elanikkonna suuremat tööga hõivatust.

Eelistatud on uuenduslikud või arenguhüpet võimaldavad projektid ning projektid mis viiakse ellu noorte ettevõtete/ettevõtjate poolt, loovad uusi töökohti, suurendavad lisandväärtust, toetavad kohaliku inimkapitali arendamist.

MEEDE PANUSTAB Maaelu Arengu Euroopa Põlumajandusfondi (EAFRD) prioriteetidesse 1A, 1B, 1C, 2A, 3A, 5B, 5C, 6A, 6B ja 6C, artiklid 17, 19 ja 35.

TOETATAVAD TEGEVUSED: kaugtöö töökohtade ning kaugtöökeskuste arendamine, sihtturgude põhise turismi (niššiturismi) arendamine, keskkonnasäästlike lahenduste kasutuselevõtmine, töökeskkonna parendamine, ettevõtete arenguks vajalike masinate ja seadmete soetamine.

Konkreetsed abikõlblike tegevusi kirjeldatakse täpsemalt rakenduskavas. Mitteabikõlblike kulude osas järgitakse LEADER määruses kehtestatud nõudeid.

TOETUSE SAAJAD: Tegevuspiirkonnas tegutsev mikro- ja väike-ettevõtete määratlusele vastav äriühing ja füüsilisest isikust ettevõtja, MTÜ, SA, KOV.

NÕUDED TAOTLEJALE: Taotleja peab tegutsema KTG piirkonnas. Taotleja peab olema tegutsenud vähemalt 12 kuud. Vajalik on äriplaani olemasolu.

ABIKÕLBLIKUSE KRITERIUMID: Investeeringud peavad jääma LJKK tegevuspiirkonda. Toetust antakse kooskõlas Euroopa Liidu riigiabi eeskirjadega. Ei rahastata ettevalmistavaid ja poolikuid projekte – plaanitav investeering peab olema jätkusuutlik ilma järgneva toetuseta.

TOETUSMÄÄRAD JA –SUMMAD: Toetuse määr kuni 60% projekti abikõlblikest kuludest. Toetussumma ühe projekti kohta 1 000 – 50 000 eurot

STRATEEGIA TÄITMISE INDIKAATORID JA SIHTTASEMED:

MÕÕDIKUD:	SIHTTASEMED:
Toetust saanud projektide arv, s.h. ühisprojektide arv	45/2
sh.turismi arendamisele suunatud projektide arv	10
Kasutusele võetud uudsete teenuste arv	5
Loodud töökohtade arv	20
Kaasajastatud töökohtade arv	20
Kasutusele võetud keskkonnasäästlike lahenduste arv	5
Toetust saanud ettevõtete müügitulu kasv	+10%

MEETME NIMI: 2.2 – Kohalikud tooted ja turundus

MEETME RAKENDAMISE VAJADUS

Piirkonnas puuduvad omanäolised tooted ja teenused, puudub piirkonna kaubamärk. Arenenud on primaarsektor, vähem tegeletakse ümbertöötlemise ja kohaliku tooraine väärimisega. Vaatamata asjaolule, et piirkonnas napib töökohti, jääb ettevõtjatel sageli puudu just vajalike oskustega tööjõust. Kuigi ühisturundus oleks oluliselt ressursisäästlikum, tegeleb iga väike-ettevõtja klientide leidmisega tavaliselt ise. Arenguvõimaluseks on valdkonnas kohaliku tooraine kohapealne väärimine (toorainest lõpp-produktini), väiketootjatele alternatiivsete lisategevuste leidmine, turundusalane koostöö, ühisturunduseks koostöövõrgustike loomine ning töötajate täiend- ja ümberõpe.

MEETME EESMÄRK:

Piirkonnas on suurenenud kohalikust eripärast lähtuva ettevõtluse osakaal; kohalikku eluolu rikastavad uued tooted ja teenused; ettevõtluse arengut toetab täienenud teadmiste ja vajalike oskustega tööjõud ning oskuslik ühisturundus ja laienemine uutele turgudele on suurendanud ettevõtete konkurentsivõimet.

Eelistatud on projektid, mis toetavad uudsete toodete ja teenuste väljatöötamist ning piirkonna eristumist, töökohtade loomist, koostöövõrgustike arendamist, uudsete/nutikate lahenduste rakendamist kohalike ressursside kasutuseks/taaskasutuseks.

MEEDE PANUSTAB Maaelu Arengu Euroopa Põlumajandusfondi (EAFRD) prioriteetidesse 1A, 1B, 1C, 2A, 3A, 5B, 5C, 6A, 6B ja 6C, artiklid 14, 17, 19 ja 35.

TOETATAVAD TEGEVUSED: kohaliku tooraine väärimine; kohaturundustoodete ning uudsete toodete ja teenuste väljatöötamine; loomemajanduse, elulaadiettevõtluse ja teemamuuseumide arendamine; trendika tootmise toetamine (lamba-, kitsekasvatus jne); alternatiivpõllumajanduse laiendamine; niššiturismi arendamine (jahi-, loodus-, talu-, farmi- jne –turism); ühisturunduslike tegevuste (üritused, kampaaniad) korraldamine, messidel osalemine; katseprojektide elluviimine, töötajate koolituste (ümberõpe, kutsealane täiendõpe, ettevõtluskursused, motivatsioonikoolitused, meistrite kool) ning õppereiside, sh kogemuste vahetuse korraldamine, klasterite ja võrgustike loomine; pakettide väljatöötamine; kohaliku tasandi müügiarendustegevus lühikeste tarneahelate ja kohalike turgude arendamiseks.

* Konkreetseid abikõlblikke tegevusi kirjeldatakse täpsemalt rakendusavas.

* Mitteabikõlblike kulude osas järgitakse LEADER määruses kehtestatud nõudeid.

TOETUSE SAAJAD: Tegevuspiirkonnas tegutsev mikro- ja väike-ettevõtete määratlusele vastav äriühing ja füüsilisest isikust ettevõtja, KOV, MTÜ, SA, Eesti Piimandusmuuseum

NÕUDED TAOTLEJALE: Taotleja peab tegutsema KTG piirkonnas. Investeeringute puhul nõutav äriplaani olemasolu. Koolitaja ja lektori pädevuse kinnitamiseks on nõutavad meetmelehel märgitud dokumendid

ABIKÕLBLIKUSE KRITERIUMID: Investeeringud peavad jääma LJKK tegevuspiirkonda. Toetust antakse kooskõlas Euroopa Liidu riigiabi eeskirjadega. Artikli 14 alusel võimaldatakse toetust saada MTÜ-del eeldusel, et kasusaajateks on juriidilised isikud, mitte üksikisikud või kogukond.

TOETUSMÄÄRAD JA –SUMMAD: Toetussumma ühe projekti kohta 1 000 – 30 000 eurot;

Projektitoetuse määr äriettevõtetel kuni 60% projekti abikõlblikest kuludest, teistel taotlejatel kuni 90% toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest, kui projektis kavandatud tegevused ei ole suunatud kasumi teenimisele.

STRATEEGIA TÄITMISE INDIKAATORID JA SIHTTASEMED:

MÕÕDIKUD:	SIHTTASEMED:
Toetust saanud projektide arv, s.h. ühisprojektide arv	40/8

Välja töötatud uude toodete/teenuste arv, s.h. uute turismitoodete/-teenuste arv	26/18
Loodud töökohtade arv	10
Loodud ettevõtjate võrgustike arv	5
Käivitud tegevusega uute ettevõtete arv	15
Toimunud ettevõtlusalaste koolituste arv	4
Koolituse läbinud osalejate koguarv	60
Turundustegevuse tulemusena saadud kontaktide ja tellimuste hulk	75

MEETME NIMI: **Meede 3 – Rahvusvaheline ja siseriiklik koostöö**

MEETME RAKENDAMISE VAJADUS:

Rahvusvaheline ja siseriiklik koostöö aitab kaasa kogukonna ja ettevõtjate koostöövõrgustike tekkimisele ning üldisele koostöövajaduse tunnetamisele. Koostööprojektide peamiseks väärtuseks on teadmiste ja kogemuste vahetus ja kasv.

MEETME EESMÄRK:

Järjepidev arendustegevus rahvusvahelise ja siseriikliku koostöö kaudu on suurendanud tegevuspiirkonna konkurentsivõimet.

MEEDE PANUSTAB: Maaelu Arengu Euroopa Põlumajandusfondi (EAFRD) prioriteetidesse 1A, 1B, 1C, 3A, 6A, 6B, artikkel 44.

KOOSTÖÖVALDKONDADEKS ON: Ühiskoolitused kogukonna elavdamiseks; ühissündmused piirkonna kohaturunduseks; koostöövõrgustikud; koostööportaali edasiarendamine; koostööprojektid välispartneritega; Järva-Rapla piirkonna eripära teemaarendus; lühikeste tarneahelate ja kohaliku toidu võrgustike arendus; avatud ettevõtted, sh vastavad võrgustikud.

RAHVUSVAHELIST KOOSTÖÖD kavandatakse mõne Euroopa tegevusgrupiga, kellel on LJKK tegevuspiirkonnale sarnased arengueesmärgid. Koostöö eesmärgiks on sarnaste probleemide teadvustamine, probleemidele lahenduste leidmine, piirkonna tuntuse suurendamine, turismi soodustamine ning külastajate arvu kasvatamine.

RIIGISESE KOOSTÖÖPIIRKONNA moodustavad Kesk-Eestis tegutsevad kohalikud tegevusgrupid – MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu (lühend tabelis L-J), MTÜ Järva Arengu Partnerid (JAP), MTÜ Arenduskoda (AK), MTÜ Pandivere Arendus- ja Inkubatsioonikeskus (PAIK), MTÜ Jõgevamaa Koostöökoda (Jõgeva) ning MTÜ Raplamaa Partnerluskogu (Rapla).

Riigiseste koostööprojektide kaardistus

	Tegevusgrupp Teema, projektiidee	L-J	JAP	AK	PAIK	Jõge	Rapl
1	Ühised konverentsid, seminarid, valdkondlikud kogemustevahetused (loomemajandus, noored jm), sh Jäneda rahvusvaheliste konverentside ja talveseminaride traditsiooni jätkamine. Uuenduslikud on temaatilised seminarid ja huvigruppide ideereisid (aiandus, jahindus, käsitöö jms)	x	x	x	x		
2	Avatud talude päev. Jätkata juulikuu kolmandal nädalavahetusel põllumajanduspiirkonda tutvustavat traditsiooni, kus talud avavad külastajatele oma väravad	x	x				
3	Järvamaa päevad väljaspool piirkonda ja suurüritustel. Algatuse Järvamaa Päevad Tallinnas jätkamine. Analoogsete ürituste läbiviimine piirkonna omavalitsuste sõprusvaldades. On võimalus ka laiemaks koostööks teiste tegevusgruppidega, arendades temaatilisi näitusmüüke (käsitöö, aia-annid varasuvel ja sügisel, hoidised jm)	x	x				
4	Järva-Rapla piirkonna eripära (südamaa) teemaarendus. Ainukesed maakonnad, kellel pole ei maa- ega veepiiri. Idee - arendada välja oma (Kesk-Eesti) tunnusmärk („südamega tehtud“ vms) sidudes seda mõisaturismi ja kohaliku toidu teemaga, mis on seotud ka Järvamaa Koostööportaali arendusega	x	x				x
5	Türi-Tamsalu matkatee väljaarendamine. Jalgrattatee väljaehitamine, viidastamine, matkatee lähiojektide kaardistamine, jalgratate laenuuspunktid, koostöövõrgustikud.	x	x		x		
6	Piibe maantee arendusprojekt. Piibe mnt äärsete ettevõtjate võrgustumine ja ühisturundus.		x	x	x	x	
7	Kohaliku toidu võrgustike arendused (lühike tarneahel, OTT jm). Võimalus õppida MTÜ Arenduskojalt nende kogemustest ja arendada kohalike toidutootjate koostööd.	x	x	x			x
8	Avatud ettevõtted - Ideed saab arendada kahest aspektist: loomemajanduse valdkonnas käsitöökojad kui turismiobjektid, vastavate võrgustike arendamine; põllumajanduslikud suurtootjad ja teised sarnaste ettevõtete valikud, mida saab siduda noorte kutsevalikuga koostöös Järvamaa kutsehariduskeskusega.	x	x			x	

- * Konkreetseid abikõblikke tegevusi kirjeldatakse täpsemalt rakenduskavas.
- * Mitteabikõblikke kulude osas järgitakse LEADER määruses kehtestatud nõudeid.

TOETUSE SAAJA: MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu

TOETUSMÄÄRAD JA –SUMMAD: Toetuse määr kuni 90%, rahvusvahelise koostööprojekti ettevalmistav toetus kuni 100% projekti abikõblikest kuludest. Toetussumma ühe projekti kohta 2 000 – 100 000 eurot.

ABIKÕBLIKKUSE KRITEERIUMID: Vastavalt koostöö taotluste menetlemise korrale ei läbi Lõuna-Järvamaa koostöökogu koostöö taotlus hindamisprotsessi. Taotluse kinnitab üldkoosolek ja rahastamisotsuse teeb PRIA.

STRATEEGIA TÄITMISE INDIKAATORID JA SIHTTASEMED:

MÕÕDIKUD	SIHTTASEMED
Siseriiklike LEADER koostööprojektide arv	12
Siseriiklikus LEADER koostöös osalevate tegevusgruppide arv	6
Rahvusvaheliste LEADER koostööprojektide arv	2
Rahvusvahelises LEADER koostöös osalevate tegevusgruppide arv	5
Ürituste/õppereiside arv	15
Üritustel/õppereisidel osalejate arv	215

8. Strateegia rakendamise juhtimine ja seire

8.1. Tegevusgrupi suutlikkuse kirjeldus

Tegevuspiirkonna kogukonna juhitud kohaliku arengustrateegia elluviimise eestvedajaks ja vastutajaks on MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu kui kohalik LEADER tegevusgrupp. Ühingu põhieesmärgiks on kohaliku initsiatiivi ning kohaliku elu arendamine, tegevuspiirkonna strateegia koostamine, elluviimine ja arendamine tuginedes kolme sektori partnerlusele.

Ühingu liikmeskond on avalik ning avaliku sektori osakaal igal ühingu organi otsustustasandil on alla 50%. Seisuga 1. jaanuar 2015 on ühingul 67 liiget, neist 3 avaliku-, 27 era- ning 37 kolmanda sektori esindajat.

Ühingu kõrgeimaks organiks on üldkoosolek. Ühingu tegevuse juhtimiseks on valitud 11-liikmeline juhatus, mille liikmetest 1/3 vahetub põhikirjas ettenähtud ametiaja, so kolme aasta, möödumisel. Ühingu igapäevast tegevust juhib tegevjuht, kes vastutab üldkoosoleku ja juhatuse poolt vastu võetud otsuste täitmise eest. Perioodi alguses töötavad kontoris tegevjuht ja konsultant-raamatupidaja, töömahu kasvades taastatakse veel üks konsultandi töökoht.

Uue perioodi strateegia rakendamist plaanitakse rahastada liikmemaksudest, strateegia erinevate tegevuste osalusmaksudest ning LEADER-meetmest taotletud toetusest. Ühing kasutab

oma vahendeid üksnes põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks. Liikmemaksudest ca 90% kavandatakse tegevusgrupi koostööprojektide omafinantseeringuks ning liikmeskonna võrgustamisega seotud tegevuste läbiviimiseks, 10% liikmemaksudest kavandatakse mitteabikõlblike kulude katteks (nt panga teenustasud, laenu intressid jne). Ühingu liikmemaksu määr kehtestatakse üldkoosoleku otsusega, liikmemaksude määramisel on silmas peetud liikmete erinevat suutlikkust rahaliselt panustada. Kõige suurem koormus lasub omavalitsustel, kelle liikmemaks sõltub elanike arvust. Omavalitsuste liikmemaksu arvutamise aluseks on rahvastikuregistri andmete järgi elanike arv kohalikus omavalitsuses jooksva majandusaasta 1. jaanuari seisuga. Kolmanda sektori esindajate liikmemaks on pisut väiksem kui ettevõtlussektori liikmemaks. Eelmisel perioodil kasutas LJKK tegevuste plaanipärase elluviimise tagamiseks ettemaksu, laenu võeti vaid hädaolukorras üksikutel juhtudel.

Ühing peab raamatupidamise arvestust ja maksab õigusaktidega sätestatud korras makse. Ühingu kontrollorganiks on revident, kes valitakse põhikirjas sätestatud korras kolmeks aastaks. Igal majandusaastal kontrollitakse kohaliku tegevusgrupi toetuse abil ellu viidud tegevustega seotud tulude ja kulude kajastamist, sealhulgas kohaliku tegevusgrupi projektitoetuse abil ellu viidud tegevustega seotud tulude ja kulude ning muude tulude ja kulude kajastamist, mis ei ole seotud LEADER-meetme raames antava toetusega, ka vandeaudiitori poolt.

LJKK on 2011.-st aastast kõiki tegevusgruppe ühendava mitteformaalse Eesti LEADER Foorumi liige, kusjuures aastatel 2011–2012 oli MTÜ Järva Arengu Partnerite tegevjuht koos LJKK tegevjuhiga Foorumi eestkõneleja. 2011. aastast on LJKK ELARD-i (*European LEADER Association for Rural Development*) liige ja 2015. aastast MTÜ Eesti LEADER Liidu liige.

LJKK-l on toimiv kodulehekülj aadressil www.koostookogu.ee (kodulehel on võimalik tutvuda ühingu põhikirjaga, juhatuse liikmetega, ühingu liikmetega, elluviidud projektidega, hindamisprotseduuridega, uudistega jne).

Järvamaal tegutseb kaks tegevusgruppi: MTÜ Järva Arengu Partnerid ja MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu. Tegevusperioodi lõpus toimusid kahe tegevusgrupi ühinemise arutelud, kuid ühiselt jõuti otsuseni mitte liituda ning jätkata tegutsemist kahe tegevusgrupina, mis annab LEADER-lähenemise põhimõtteid järgides kohaliku elu arendamiseks parema võimaluse.

8.2. Taotlus- ja hindamisprotsessi kirjeldus

TAOTLUSVOORU VÄLJAKUULUTAMINE

- KTG kuulutab välja projektitoetuste vastuvõtuoja;
- avalikustab veebilehel taotluste vastuvõtuoja ja taotluste hindamisaja vähemalt 4 nädalat enne vastuvõtuoja algust;
- avalikustab hindamise kriteeriumid ja hindamise korra veebilehel;
- nõustab taotlejaid.

TAOTLUSE ESITAMINE

- taotleja esitab projektitoetuse läbi PRIA e-keskkonna kohalikule tegevusgrupile;
- KTG ja taotleja saavad PRIA-st teate, et projekt on esitatud;
- KTG registreerib ja säilitab taotluse dokumendihaldussüsteemis.

TAOTLUSE TEHNILINE KONTROLL

- KTG kontrollib nõutavate dokumentide olemasolu ja taotluse tähtaegset esitamist;

- taotluse puuduste kõrvaldamiseks esitab järelepärimise taotlejale;
- juhatus kinnitab tehnilise kontrolli tulemused 5 tööpäeva jooksul alates selle lõppemisest ning suunab nõuetelevastavad projektitaotlused hindamisse.

HINDAMINE

- Lõuna-Järvamaa koostöökogu menetleb esitatud projektitaotlusi vastavalt projektitoetuste taotluste menetlemise ja hindamise korrale. Hindamiskomisjoni moodustab LJKK juhatus oma otsusega. Hindamiskomisjon on viie kuni üheksa liikmeline, see koosneb vähemalt kahest mittetulundusühingu või sihtasutuse esindajast ja vähemalt ühest ettevõtjast, kes tegutsevad LJKK tegevuspiirkonnas ning vähemalt ühest piirkonna kohaliku omavalitsusüksuse esindajast. Tagatakse, et avaliku sektori esindajate osakaal jääb alla 50%.
- Hindamise paremaks korraldamiseks on juhatusel õigus määrata igale hindamiskomisjoni liikmele asendusliige, kellel on kõik hindamiskomisjoni liikme õigused ja kohustused. Hindamiskomisjoni liikmete ja asendusliikmete nimed avalikustatakse ühingu veebilehel. Selleks et tagada professionaalne ja erapooletu hindamine, taandab projektiga seotud isik ennast terve meetme projektide hindamisest.
- Taotlusi hinnatakse lähtuvalt meetmelehel toodud meetme hindamiskriteeriumitest. Hinnatakse vastavust strateegia eelistatud teemadele, vastavust meetme eelistustele, projekti elluviimise ja tulemuste saavutamise efektiivsust ja realistlikkust ning projekti eeldatavat mõju strateegia eesmärkide saavutamisele.
- Projektide hindamise tulemusena moodustab hindamiskomisjon projektide pingerea, kuhu kuuluvad kõik taotlused, mis on saanud vähemalt 60% võimalikust maksimaalsest punktide arvust, ning paremusjärjestuse ettepaneku.
- Juhatus kinnitab paremusjärjestuse ettepaneku ning teeb PRIA-le ettepaneku taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise ja taotluse rahastamise suuruse määramise kohta. Otsus läheb edasi PRIAsse läbi e-PRIA.
- PRIA kontrollib kulutuste abikõlblikkust ja kiidab heaks projektitoetuse taotluse. PRIA teavitab taotlejat tehtud otsusest. Heaks kiidetud taotlused avalikustatakse Lõuna-Järvamaa koostöökogu veebilehel. Kirjalikult esitatud vaided lahendatakse vastavalt määruses esitatud korrale.

8.3. Strateegia seire ja uuendamine

Tegevuspiirkonna strateegia elluviimise mõju hindamiseks teostab MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu iga-aastaselt seiret. Taotlusi ja nendes välja toodud indikaatoreid seiratakse jooksvalt. Tegevjuht annab üks kord aastas üldkoosolekule ülevaate rahaliste vahendite kasutamisest ja peamiste strateegia näitajate seisust. Selleks koostatakse kord aastas seirearuanne väljund- ja tulemusnäitajatest ning kaks korda strateegiaperioodi jooksul viiakse läbi põhjalikum seire ellu viidud projektide tegelike mõjude hindamiseks.

Projekti eesmärgi ja tulemuse parema mõju mõistmise huvides teostab MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu projektide paikvaatlust – seda nii taotlemise hetkel kui ka pärast projekti elluviimist.

Tegevusgrupi kui organisatsiooni seireks ja sisehindamise teostamiseks kogutakse tegevtootajate poolt regulaarselt andmeid ühingu poolt läbiviidud strateegia rakendamist toetavate tegevuste (koolitused, uuringud, koosolekud, nõustamistegevus, koostatud kavad, ekspertiisid jne) kohta. Kord aastas koostatakse sisehindamise aruanne, mis sisaldab võrdlust eelmiste aastatega. Aruanne koos järeldustega esitatakse LJKK juhatusele ja üldkoosolekule.

Strateegia uuendamine

Vajadust strateegia uuendamise järgi hinnatakse iga-aastaselt üldkoosolekul lähtuvalt strateegia seire tulemustest. Vastavalt hindamise tulemustele ja vajadustele on võimalik kavandada täiendavaid tegevusi eesmärkide saavutamiseks või algatada strateegia erakorraline läbivaatamine strateegia muutmiseks. Tegevuspiirkonna arengustrateegia muutmise protsess viiakse läbi vastavalt LEADER-meetme rakendamise määrusele.

9. Strateegia rahastamiskava

Planeeritav eelarve ja soovituslik jaotus strateegia meetmete ja muude rahastamisallikate kaupa

Eelmise strateegia rakendamisel oli MTÜ Lõuna-Järvamaa koostöökogu LEADER toetuse eelarve kogumahuks 2 466 804 eurot. Perioodi 2015-2020 kohaliku arengu strateegia rakendamise LEADER toetuse arvutamisel kasutatakse uut finantsvalemit, mille järgi piirkonnas, kus asuvad üle 4000 elanikuga vallasisesed linnad, rakendatakse vähenduskoefitsienti 0,75. Kuna Lõuna-Järvamaa koostöökogu tegevuspiirkonnas asub üle 4000 elanikuga vallasisene Türi linn, kasutatakse vähenduskoefitsienti 0,75 ka LJKK tegevuspiirkonna strateegia rakendamise eelarve arvutamisel. Lisaks on perioodiks 2015-2020 prognoositud eelarve kogumahu indikatiivne vähenemine 15%. Täpne summa selgub uue LEADER-perioodi käivitumisel.

Kogu eelarvest moodustab projektitoetuse (meetmete elluviimise) eelarve 80%, ülejäänud 20% moodustavad tegevuspiirkonna elavdamise ning kohaliku tegevusgrupi jooksvad kulud. Järgnevatel tabelites on kajastatud prioriteetide lõikes meetmete elluviimise eelarved ning omafinantseeringu määrad.

PRIORITEET 1. KOGUKONDADE ELUJÕULISUSE SÄILITAMINE JA SUURENDAMINE

Meede	osakaal projektitoetuse eelarvest, %	toetus, %	oma-finantseering, %
Meede 1.1. Tegusad inimesed ja elujõuline kogukond	17	kuni 90	vähemalt 10
Meede 1.2. Atraktiivne elukeskkond ja kogukonnateenused	22	kuni 90	vähemalt 10
Prioriteet 1 kokku	39	-	-

PRIORITEET 2. MAJANDUSE MITMEKESISTAMINE JA ETTEVÕTETE KONKURENTSIVÕIME KASV

Meede	osakaal projektitoetuse eelarvest, %	toetus, %	oma-finantseering, %
Meede 2.1. Tänapäevane ettevõtluskeskkond	27	kuni 60	vähemalt 40
Meede 2.2. Kohalikud tooted ja turundus	23	ettevõtjal kuni 60, teistel taotlejatel kuni 90	ettevõtjal vähemalt 40, teistel taotlejatel vähemalt 10
Prioriteet 2 kokku	50	-	-

STRATEEGIAÜLENE MEEDE, MIS LÄHTUB MÕLEMAST PRIORITEEDIST

Meede	osakaal projektitoetuse eelarvest, %	toetus, %	Oma-finantseering, %
Meede 3. Rahvusvaheline ja siseriiklik koostöö	11	kuni 90, rahvusvahelise koostööprojekti ettevalmistav toetus kuni 100	vähemalt 10, rahvusvahelise koostööprojekti ettevalmistaval toetusel omafinantseering puudub

Projektitoetuse eelarve jagunemine aastate lõikes:

Aasta	Projektitoetus, %
2015	0
2016	40
2017	30
2018	20
2019	10
2020	Projektitoetus jääkide arvelt

9.2. Rahastamiskava koostamise selgitused

Piirkonna arengu prioriteediks on elujõulised kogukonnad, kuid nende elujõulisuse tagamise üheks olulisemaks tingimuseks on töökohad. Lähtuvalt asjaolust, et investeeringud ettevõtluse arendamiseks ja töökohtade loomiseks on ressursimahukad, on mahukam ka ettevõtlusmeetmete rakendamiseks planeeritud eelarve.

Aastatel 2016-2017 planeeritakse ära kasutada rohkem projektitoetuse vahendeid, et vältida perioodi lõpul kasutamata projektitoetuse jääkide teket.

Kohaliku tegevusgrupi strateegia rakendamise LEADER toetuse jooksvate kulude vahendid ja piirkonna elavdamiskulud jaotatakse jooksvate aastate rakenduskavades perioodiks 2015 II poolaasta – 2023.a.

Strateegia rakendamiseks vajalike vahendite allikaks peale LEADER toetuse on tegevusgrupi liikmemaksud, ürituste-õppereiside osalustasud, muud tulud/toetused, projektitaotlejate omafinantseering ning liikmete ja projekti elluvijate vabatahtlik töö.

10. Strateegia sidusus asjaomaste arengudokumentidega

Strateegia sidusus LEADER-meetme spetsiifiliste eesmärkidega

LEADERi üldeesmärk on tegevuspiirkondade tasakaalustatud arendamine LEADERi põhielementide rakendamise kaudu. LEADERi spetsiifilised eesmärgid on: ettevõtjate konkurentsivõime parandamine, eelkõige ühistel tegevustel põhinevate tegevuste rakendamise kaudu; sotsiaalse kaasatuse edendamine, luues uusi töökohti, kaasates kohaliku arengu strateegia ettevalmistamise ja elluviimise protsessi kohalikud elanikud ning parandades teenuste kättesaadavust muu hulgas IT-teenuste parema kättesaadavuse kaudu; piirkondlike eripärade parem rakendamine, sh kohaliku toidu tootmine; uuenduslike lahenduste leidmise ja kasutuselevõtmise soodustamine, sh kogukonnateenuste arendamisel; kohaliku tasandi valitsemise parendamine erinevate poolte kaasamise kaudu.

Sidusus: MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu (LJKK) tegevuspiirkonna kohaliku arengu strateegia aastateks 2015-2020 juhindub LEADER põhielementidest, mis on ühtlasi ka aluseks Maaelu arengukava (MAK) LEADER meetme raames maapiirkondade arendamiseks suunatud tegevuste toetamisel. Käesolevas strateegias keskendutakse sellele, kuidas olemasolevaid võimalusi veelgi paremini kasutada ning tegevuspiirkonna eripärast lähtuvalt tegevuspiirkonda arendada.

Strateegia sidusus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi prioriteetidega

Eesti Maaelu Arengukava

Käesolev strateegia on otseselt seotud „Eesti maaelu arengukavaga 2014-2020“ (MAK) ja aitab kaasa MAK-is sätestatud prioriteetide elluviimisele.

Sidusus: Käesolev strateegia keskendub otseselt MAK-i meetmele M19 – toetus LEADER-i kohalikele arengule ja toetab MAK-i prioriteetidega 6B (maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine) ning 6A (tegevusvaldkondade mitmekesistamise, väikeettevõtete loomise ja arendamise ning töökohtade loomise hõlbustamine) – seotud eesmärkide saavutamist. Konkreetsed sihtvaldkonnad on toodud iga meetme juures.

Strateegia sidusus teiste valdkondlike arengukavadega

Eesti Regionaalarengu strateegia 2014-2020

Regionaalarengu strateegia visioon 2030+ ja üldeesmärk on järgmine: oma eripäradele tuginedes panustab iga piirkond Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest. Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head töökohad, kvaliteetsed teenused ning mitmekülgseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond.

Sidusus: LJKK strateegia üldine eesmärk on aidata kaasa Lõuna-Järvamaa majanduse ja kogukondade tasakaalustatud territoriaalse arengu saavutamisele, sealhulgas tööhõive säilitamisele ja töökohtade loomisele. Seega on strateegia kooskõlas regionaalarengu strateegia visiooniga, panustades selle saavutamisesse.

Üleriigiline planeering Eesti 2030+

Üleriigilise planeeringu peamine arengueesmärk on tagada elamisvõimalused Eesti igas asustatud paigas. Selleks on vajalikud kvaliteetne elukeskkond, head ja mugavad liikumisvõimalused ning varustus oluliste võrkudega. Maapiirkonnad pakuvad inimestele elukoha privaatsust, toimetulekut sõltumata välistest oludest ja looduslikku elukeskkonda. Üleriigilise planeeringu esimeseks põhisuunaks on tasakaalustatud ja kestlik asustuse areng, sh olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja majanduskeskkonna kujundamine; töökohtade, haridusasutuste ja mitmesuguste teenuste kättesaadavuse tagamine toimepiirkondade sisese ja omavahelise sidustamise kaudu.

Sidusus: LJKK strateegia elluviimisega soovitakse kaasa aidata elujõuliste Lõuna-Järvamaa külade ja kogukondade kujundamisele, mis tagavad ühtlasi tasakaalustatud ja kestliku Lõuna-Järvamaa arengu. Samuti rakendatakse strateegias meetmeid, mis sidustavad omavahel toimepiirkondi ning tagavad teenuste kättesaadavuse.

Ühetekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020

MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu strateegia on kooskõlas alljärgnevate Ühetekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava prioriteetsete suundadega: Kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus; Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine.

LJKK strateegia meetmete kaudu luuakse võimalus ettevõtluse arendamiseks, mitmekesistamiseks ja koostöövõrgustike loomiseks. Strateegia eesmärkideks on piirkonna omanäoliste toodete ja teenuste väljatootamine ning kohaliku tooraine kohapealne väärimine (toorainest lõpp-produktini), panustades sel viisil ühetekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava prioriteetsete suundade täitmisesse.

Eesti riiklik turismiarenduskava 2014-2020

Eesti riikliku turismiarenduskava visiooniks on: Aastaks 2020 on Eesti turistidele tuntud ja hea mainega Põhjamaade turismisihtkoht, mis pakub meeldejäävat reisielamust ning kust on soovi korral mugav reisida teistesse Läänemere piirkonna riikidesse.

LJKK strateegiaga soovitakse arendada piirkonna eripära rõhutavat niššiturismi ettevõtlust s.h. elamus-, jahi-, loodus-, talu-, farmi- jne turismi, elulaadiettevõtlust ja teemamuuseumi; olulisel

kohal on kohaturundus ning tegevused piirkonna külastatavuse suurendamiseks. Seega on on kooskõlas riikliku turismiarenduskavaga.

Järvamaa Arengustrateegia aastani 2020

Järvamaa arengu eesmärkidena on nimetatud: *Elanikkonna tööhõive on kõrge, tööjõud aktiivne, motiveeritud, haritud, kvalifitseeritud ning konkurentsivõimeline. *Mainekas, atraktiivne, avatud ja arenev maakond, kus elavad ärksa meele ja positiivse hoiakuga inimesed, kes väärtustavad kogukondlikku mõtteviisi ning võtavad vastutuse oma elukeskkonna eest. *Mitmekesise majandusstruktuuriga, ettevõtjasõbralik ja tasuvaid töökohti pakkuv Kesk-Eesti maakond.

Sidusus: LJKK strateegia aitab kaasa samade eesmärkide saavutamisele, panustades elujõuliste Lõuna-Järvamaa külade ja kogukonna arengusse, kaasaegsesse ettevõtluskeskkonda ja Lõuna-Järvamaa tasakaalustatud arengusse.

Järvamaa noorsootöö arengukava 2012-2017

LJKK strateegia on kooskõlas ja aitab kaasa Järvamaa noorsootöö arengukavas 2012-2017 püstitatud alljärgnevate eesmärkide täitmisele: huviharidus- ja tegevus on hästi kättesaadav, huvihariduse- ja tegevuse pakkumiseks on kõik võimalused hästi kasutatud ning noorsootöö osapooled teevad tõhusat ja järjepidevat koostööd.

Strateegia sidusus kohalike omavalitsuste arengukavadega

Türi valla arengukava 2015 – 2018

Türi valla arengukava strateegilised eesmärgid aastani 2025:

Türi on mainekas, aktiivse ja stabiilse elanikkonnaga turvaline ning arenev vald. Kodanikualgatust, koostööd ja ühistegevust toetav vald. Puhta looduse, säilitatud paikkonna kultuuripärandi, aktiivse kultuuri- ja spordieluga omavalitsus.

Sidusus: käesolev strateegia aitab kaasa nimetatud Türi valla arengukava eesmärkide täitmisele panustades läbi meetmete elukeskkonna arendamise, koostöö tugevdamisesse piirkonnas, piirkondlike maineürituste korraldamisesse ning loodus- ja kultuuripärandi säilitamisesse.

Imavere valla arengukava 2009-2016

Imavere valla arengukava strateegilised eesmärgid:

Kaasaegne ja kvaliteetne väljaarendatud elukeskkond ja atraktiivne, arenenud ettevõtluskeskkond. Atraktiivne, kohalikke traditsioone väärtustav kultuuriline keskkond mitmekesiste vabaaja veetmise võimalustega.

Sidusus: LJKK strateegia on kooskõlas nimetatud Imavere valla arengukava eesmärkidega aidates kaasa elukeskkonna ning ettevõtluse arendamisele ja mitmekesistamisele. Panustatakse kultuuripärandi ning traditsioonide hoidmisesse, edasiarendamisesse ja eksponeerimisesse ning vaba aja veetmise võimalustesse.

Väätsa Valla arengukava 2010-2023

Väätsa valla arengukava strateegilised eesmärgid:

* Turvaline elukeskkond, kvaliteetsed avalikud teenused ja mitmekesised kultuuritraditsioonid on muutnud Väätsa atraktiivseks paigaks, kuhu aktiivsed tööelised inimesed tahavad rajada kodu, millest tulenevalt suureneb valla elanike arv ja tõuseb valla tulubaas. * Väätsa vallas on loodud soodne keskkond ettevõtluse arenguks, mis võimaldab erinevate töökohtade olemasolu. * Väätsa vald on koht, kus nii valla kodanik kui külaline saab igal aastaajal tegeleda spordiga ning muude vabaaja veetmise võimalustega, mida pakub ümbritsev loodus ja sotsiaalne infrastruktuur.

Sidusus: LJKK strateegia panustab elukeskkonna arendamisesse, piirkonna kultuuritraditsioonide hoidmisesse, ettevõtluse arendamisesse ning vaba aja veetmise võimaluste loomisesse, aidates kaasa nimetatud Väätsa valla arengukava eesmärkide saavutamisele.

Kasutatud kirjandus:

<http://agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020>

https://www.siseministerium.ee/sites/default/files/eesti_regionaalarengu_strateegia_2014-2020.pdf

<https://eesti2030.files.wordpress.com/2014/07/eesti2030.pdf>

http://ngo.ee/sites/default/files/files/UKP_rakenduskava_final.pdf

<https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/3191/1201/3015/lisa.pdf>

<https://jarva.maavalitsus.ee/documents/119569/0/Jarvamaaarengustrateegia16032015.pdf/9344e931-dc56-4944-a137-e7b9d409e4a9>

<https://jarva.maavalitsus.ee/documents/119580/199571/Noorsoot%C3%B6%C3%B6%20arengukava+2012-2017.pdf/dcb30764-640c-40dc-a3c0-1f22248b9694>

https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/4060/9201/4001/Lisa_1_ARENGUKAVA_2015_2018.pdf#

<http://imaverevv.kovtp.ee/documents/1123496/1358801/Imavere+valla+arengukava+2009+-+2016.pdf/e87dafeb-db64-4e80-bd54-f19e30c5492b?version=1.0>

https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/4171/0201/4038/AK_MUUTMINE_2014_arengukava%20volikogu%20kinnitatud.pdf#

Lisad:

LISA 1: Türi, Imavere ja Väätza valla sotsiaalmajanduslik analüüs

LISA 2: Eelmiste strateegiliste eesmärkide täitmine ja saavutatud tulemused

LISA 3: Lõuna-Järvamaa piirkonna arengutegurite kokkuvõte ja poliitika soovitusel

LISA 4: Lõuna-Järvamaa ettevõtete järgmise 2-5 aasta tööjõuvajadus